ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες, 28.4.2004
COM(2004) 328 τελικό

2004/0113 (CNS)

Πρόταση

ΑΠΟΦΑΣΗ-ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

σχετικά με ορισμένα δικονομικά δικαιώματα στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση

(υποβάλλεται από την Επιτροπή)

{SEC(2004) 491}

ΑΙΤΙΟΛΟΓΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Η παρούσα πρόταση για την έκδοση απόφασης-πλαισίου αποβλέπει στον καθορισμό κοινών ελάχιστων προτύπων για ορισμένα δικονομικά δικαιώματα που θα ισχύουν στο πλαίσιο των ποινικών διαδικασιών στο σύνολο της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

2. Το άρθρο 6 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (στο εξής: «ΣΕΕ») ορίζει ότι η Ένωση σέβεται τα θεμελιώδη δικαιώματα, όπως κατοχυρώνονται με την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για την Προστασία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών (στο εξής: «ΕΣΔΑ») και όπως προκύπτουν από τις κοινές συνταγματικές παραδόσεις των κρατών μελών. Εξάλλου, τον Δεκέμβριο του 2000, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο συνυπέγραψαν και διακήρυξαν πανηγυρικά τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

3. Στα Συμπεράσματα της Προεδρίας που προέκυψαν από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τάμπερε[1] αναφέρεται ότι η αμοιβαία αναγνώριση θα πρέπει να αποτελέσει τον ακρογωνιαίο λίθο της δικαστικής συνεργασίας, αλλά επισημαίνεται ότι η αμοιβαία αναγνώριση «[…] και η αναγκαία προσέγγιση των νομοθεσιών θα διευκολύνει […] τη δικαστική προστασία των ατομικών δικαιωμάτων»[2]. Εξάλλου, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κάλεσε το Συμβούλιο και την Επιτροπή να επιδιώξουν ενεργά τη θέσπιση μέτρων αμοιβαίας αναγνώρισης, «με σεβασμό των θεμελιωδών αρχών δικαίου των κρατών μελών»[3].

4. Στην ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, της 26ης Ιουλίου 2000, για την αμοιβαία αναγνώριση των οριστικών αποφάσεων σε ποινικές υποθέσεις[4], αναφερόταν ότι «θα πρέπει να κατοχυρωθεί ότι η μεταχείριση των υπόπτων και τα δικαιώματα υπεράσπισης δεν θα θιγούν από την εφαρμογή της αρχής [της αμοιβαίας αναγνώρισης], αλλά επιπλέον ότι οι εγγυήσεις θα ενισχυθούν καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας».

5. Η ανωτέρω προσέγγιση επιβεβαιωνόταν στο «Πρόγραμμα μέτρων για την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης των ποινικών αποφάσεων»[5] (στο εξής: «το πρόγραμμα μέτρων»), το οποίο θεσπίστηκε από το Συμβούλιο και την Επιτροπή. Στο εν λόγω πρόγραμμα αναφερόταν ότι «η αμοιβαία αναγνώριση τελεί σε στενή συνάρτηση προς την ύπαρξη σειράς παραμέτρων, που καθορίζουν την αποτελεσματικότητά της».

6. Στις παραμέτρους αυτές συγκαταλέγονται «οι μηχανισμοί προστασίας των δικαιωμάτων […] των υπόπτων» (παράμετρος 3) και «ο καθορισμός των κοινών ελαχίστων κανόνων, πράγμα που μπορεί να απαιτείται προς διευκόλυνση της εφαρμογής της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης» (παράμετρος 4). Η παρούσα

---

1 15 και 16 Οκτωβρίου 1999.
2 Συμπέρασμα 33.
3 Συμπέρασμα 37.
4 COM (2000) 495 Τελικό, 29.7.2000.
5 ΕΕ C 12, 15.1.2001, σελ. 10.

πρόταση για την έκδοση απόφασης-πλαισίου αποβλέπει στην πραγμάτωση του διακηρυγμένου στόχου της ενίσχυσης της προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων.

7. Σκοπός της παρούσας πρότασης είναι η ενίσχυση των δικαιωμάτων που αναγνωρίζονται σε όλους τους υπόπτους και τους κατηγορούμενους γενικώς. Εκτιμάται ότι η παροχή ισοδύναμου επιπέδου προστασίας σε υπόπτους και κατηγορούμενους σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση, διαμέσου των εν λόγω κοινών ελάχιστων προτύπων, θα διευκολύνει την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης με τον τρόπο που εξηγείται στο κατωτέρω κεφάλαιο 5, που τιτλοφορείται «Η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης». Ένα από τα πράγματα που είχαν κατά νου οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων στο Τάμπερε ήταν ακριβώς η πραγματοποίηση τούτης της «αναγκαίας προσέγγισης».

8. Η παρούσα απόφαση-πλαίσιο αποβλέπει στην ενίσχυση των δικαιωμάτων που διασφαλίζουν μια δίκαιη δίκη γενικώς· με τον τρόπο αυτό, θα έχει επίσης ως αποτέλεσμα τη διασφάλιση εύλογου επιπέδου προστασίας, ειδικότερα, για τους αλλοδαπούς υπόπτους και κατηγορούμενους[6], δεδομένου ότι αρκετά από τα μέτρα αφορούν ειδικά τα πρόσωπα αυτά. Ο αριθμός των αλλοδαπών κατηγορουμένων βαίνει αυξανόμενος, γεγονός που οφείλεται σε διάφορους παράγοντες (αύξηση της κινητικότητας με σκοπό την απασχόληση, αύξηση του αριθμού των ανθρώπων που κάνουν διακοπές στο εξωτερικό, μεταναστευτικές ροές, αύξηση του αριθμού των αιτούντων άσυλο, των προσφύγων και των εκτοπισθέντων που διαβιούν στην Ένωση, κλπ.) και που πρόκειται να συνεχισθεί. Τα τελευταία χρόνια αυξάνεται η επίγνωση του φαινομένου της σοβαρής διασυνοριακής εγκληματικότητας· η εγκληματική δραστηριότητα εις βάρος των οικονομικών συμφερόντων της Ευρωπαϊκής Ένωσης προσλαμβάνει ολοένα και περισσότερο διασυνοριακό χαρακτήρα. Η συνθήκη για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας (ΣΕΚ) παρέχει στους πολίτες της Ένωσης την ευχέρεια να «κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στο έδαφος των κρατών μελών»[7]. Στατιστικά στοιχεία υποδηλώνουν ότι περίπου 6 εκατομμύρια υπήκοοι της ΕΕ διαμένουν σε κράτος μέλος διαφορετικό από τη χώρα καταγωγής τους[8]. Είναι εύλογο ο αριθμός των μεταναστών αυτών που εμπλέκονται σε ποινικές διαδικασίες να αυξάνεται ταυτόχρονα με τη μεγαλύτερη άσκηση του προαναφερθέντος δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας και διαμονής. Εναπόκειται στα κράτη μέλη να διασφαλίζουν τη λήψη επαρκούς μέριμνας για τους πολίτες της ΕΕ οι οποίοι για κάποιον λόγο εμπλέκονται σε ποινική διαδικασία σε κράτος μέλος διαφορετικό από το κράτος μέλος καταγωγής τους.

2. Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ (ΕΣΔΑ)

9. Όλα τα κράτη μέλη διαθέτουν συστήματα ποινικής δικαιοσύνης τα οποία πληρούν τις απαιτήσεις του άρθρου 5 (δικαίωμα στην ελευθερία και την ασφάλεια) και του

---

6 Με τον όρο «αλλοδαποί ύποπτοι και κατηγορούμενοι» νοούνται οι ύποπτοι και κατηγορούμενοι που δεν είναι υπήκοοι της χώρας στην οποία συλλαμβάνονται. Πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι υπάρχει μια περαιτέρω υποδιαίρεση: ορισμένοι αλλοδαποί είναι υπήκοοι της ΕΕ από κάποιο άλλο κράτος μέλος, ενώ οι υπόλοιποι είναι υπήκοοι τρίτων χωρών. Αν δεν προβλέπεται κάτι διαφορετικό, για τους σκοπούς της παρούσας πρότασης δεν έχει σημασία σε ποια κατηγορία εμπίπτει το εκάστοτε πρόσωπο.

7 Άρθρο 18 ΣΕΚ.

8 Πηγή: Με βάση τις στατιστικές της Eurostat για τη μετανάστευση κατά τα έτη 1998, 1999 και 2000, ο αριθμός των υπηκόων της ΕΕ που διαμένουν σε κράτος μέλος διαφορετικό από το δικό τους είναι 5.900.000.

άρθρου 6 (δικαίωμα σε δίκαιη δίκη) της ΕΣΔΑ, με τη χρήση πλειάδας δικονομικών εγγυήσεων. Σκοπός της παρούσας πρότασης δεν είναι η αναπαραγωγή όσων προβλέπει η ΕΣΔΑ, αλλά η προαγωγή ομοιόμορφου βαθμού συμμόρφωσης. Τούτο μπορεί να επιτευχθεί με τη μεθόδευση συμφωνίας μεταξύ των κρατών μελών σχετικά με την υιοθέτηση κοινής αντίληψης σε επίπεδο Ένωσης για το περιεχόμενο της έννοιας «δίκαιη δίκη».

10. Ο αριθμός των προσφυγών που ασκούνται ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου («ΕΔΔΑ») και η νομολογία του εν λόγω δικαστηρίου καταδεικνύουν ότι η συμμόρφωση με την ΕΣΔΑ δεν είναι καθολική. Πέραν αυτού, ο αριθμός των προσφυγών αυξάνεται κάθε χρόνο[9], και το ΕΔΔΑ αντιμετωπίζει «σοβαρό πρόβλημα υπέρμετρου φόρτου»[10] (ο όγκος των προσφυγών αυξήθηκε σε ποσοστό πάνω από 500% κατά τη χρονική περίοδο 1993-2000). Η αύξηση της ορατότητας των εγγυήσεων θα βελτίωνε τη γνώση των δικαιωμάτων από πλευράς όλων των παραγόντων των συστημάτων ποινικής δικαιοσύνης και, κατ' επέκταση, θα καθιστούσε ευκολότερη τη συμμόρφωση.

11. Στην παρούσα πρόταση για την έκδοση απόφασης-πλαισίου αποδίδεται βαρύτητα σε ορισμένα δικαιώματα που θεωρούνται θεμελιώδη, πολλά εκ των οποίων ισχύουν ήδη υπό κάποια μορφή στο πλαίσιο των συστημάτων ποινικής δικαιοσύνης των κρατών μελών. Τα δικαιώματα αυτά περιλαμβάνουν το δικαίωμα σε συνδρομή δικηγόρου και το δικαίωμα στην κατανόηση «της φύσης και του λόγου της κατηγορίας». Απόρροια του τελευταίου αυτού δικαιώματος είναι το δικαίωμα στη μετάφραση εγγράφων και πρόσβασης σε διερμηνέα οσάκις ο κατηγορούμενος δεν κατανοεί τη γλώσσα της διαδικασίας. Καίτοι είναι σωστό και ενδείκνυται να αποφασίζει κάθε κράτος μέλος για το δικό του σύστημα ποινικής δικαιοσύνης, είναι σκόπιμο να ελαχιστοποιηθούν στο μέτρο του δυνατού οι αποκλίσεις των δικονομικών ρυθμίσεων που αφορούν τις προαναφερθείσες θεμελιώδεις εγγυήσεις.

3. Ο ΧΑΡΤΗΣ ΤΩΝ ΘΕΜΕΛΙΩΔΩΝ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ («ΧΘΔΕΕ»)

12. Το Δεκέμβριο του 2000, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο συνυπέγραψαν και διακήρυξαν πανηγυρικά τον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης («ΧΘΔΕΕ»)[11]. Ο ΧΘΔΕΕ καλύπτει τα αστικά, πολιτικά, οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα των ευρωπαίων πολιτών μέσω της σύνθεσης των κοινών συνταγματικών παραδόσεων και διεθνών υποχρεώσεων των κρατών μελών. Μια σημαντική πτυχή του Χάρτη είναι ότι επιβεβαιώνει πως η Ευρωπαϊκή Ένωση αποτελεί μία πολιτική κοινότητα και όχι απλώς οικονομικό οργανισμό. Επιπλέον, διακηρύσσει ότι ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων θα αποτελεί το έρεισμα του συνόλου της ευρωπαϊκής νομοθεσίας.

---

9 Έκθεση της ομάδας αξιολόγησης προς την επιτροπή υπουργών σχετικά με το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (EG(2001)1 της 27ης Σεπτεμβρίου 2001).

10 Εισαγωγή της έκθεσης της ομάδας αξιολόγησης προς την επιτροπή υπουργών σχετικά με το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, για την οποία γίνεται λόγος στην υποσημείωση αριθ. 9 παραπάνω.

11 Το κείμενο του ΧΘΔΕΕ είναι δημοσιευμένο στην εξής ηλεκτρονική διεύθυνση: http://www.europarl.eu.int/charter/default_el.htm.

13. Το κεφάλαιο που τιτλοφορείται «Δικαιοσύνη» (άρθρα 47-50) προβλέπει το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη (άρθρο 47) και προνοεί ότι διασφαλίζεται ο σεβασμός των δικαιωμάτων της υπεράσπισης σε κάθε κατηγορούμενο [για ποινικό αδίκημα] (άρθρο 48). Προβλέπει ακόμη το τεκμήριο αθωότητας, καθώς και τις αρχές της νομιμότητας και της αναλογικότητας των αξιόποινων πράξεων και των ποινών. Ορίζει ότι η εμβέλεια της αρχής «ne bis in idem» καλύπτει στο εξής ολόκληρη την ΕΕ.

14. Η παρούσα πρόταση διατρέχεται από το πνεύμα του ΧΘΔΕΕ. Συμβάλλει στον καθορισμό της έννοιας «δίκαιη δίκη» και κατατείνει στο να συμφωνηθούν κοινά πρότυπα για «τα δικαιώματα της υπεράσπισης», ούτως ώστε να είναι ευχερέστερη η παροχή ισοδύναμης μεταχείρισης στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών σε ολόκληρη την ΕΕ.

4. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΤΗΣ ΑΠΟΦΑΣΗΣ-ΠΛΑΙΣΙΟΥ

15. Κατ' εφαρμογή των Συμπερασμάτων του Τάμπερε, η Επιτροπή έχει προβεί στις αναγκαίες ενέργειες με σκοπό την υλοποίηση του προγράμματος μέτρων για την αμοιβαία αναγνώριση, συμπεριλαμβανομένης της εξέτασης των σχετικών παραμέτρων. Στην εισαγωγή του προαναφερθέντος προγράμματος μέτρων επισημαίνεται ότι «η αμοιβαία αναγνώριση τελεί σε στενή συνάρτηση προς την ύπαρξη σειράς παραμέτρων, που καθορίζουν την αποτελεσματικότητά της». Προκειμένου να ληφθούν υπόψη οι παράμετροι 3 και 4, για τις οποίες γίνεται λόγος στην ανωτέρω παράγραφο 6, ήταν απαραίτητο να εξετασθεί κατά πόσον θα ήταν ενδεδειγμένη η ανάληψη δράσης για τις δικονομικές εγγυήσεις σε επίπεδο ΕΕ. Η Επιτροπή διεξήγαγε πλήρη διαδικασία διαβουλεύσεων, καθώς και εκτεταμένη εκτίμηση επιπτώσεων.

16. Τον Φεβρουάριο του 2003, η Επιτροπή εξέδωσε «Πράσινο Βιβλίο για τις δικονομικές εγγυήσεις υπέρ υπόπτων και κατηγορουμένων σε ποινικές διαδικασίες»[12]. Στο Πράσινο Βιβλίο επισημαινόταν ότι όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ, όπως και όλες οι υπό ένταξη και οι υποψήφιες χώρες, έχουν υπογράψει τη βασική συνθήκη που προβλέπει τους κύριους κανόνες, δηλαδή την Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου. Επομένως, ο μηχανισμός για την επίτευξη της αμοιβαίας εμπιστοσύνης έχει ήδη δημιουργηθεί. Παρόλα αυτά, στο ίδιο έγγραφο εξηγείτο ότι οι υφιστάμενες αποκλίνουσες πρακτικές είχαν μέχρι τούδε εμποδίσει την αμοιβαία εμπιστοσύνη και ότι, για να αντιμετωπισθεί αυτός ο κίνδυνος, είναι δικαιολογημένη η ανάληψη δράσης από μέρους της ΕΕ σχετικά με τα δικονομικά δικαιώματα δυνάμει του άρθρου 31 ΣΕΕ.

17. Η Επιτροπή έλαβε 78 γραπτές απαντήσεις στο Πράσινο Βιβλίο[13], καθώς και πλήθος ηλεκτρονικών μηνυμάτων, τηλεφωνημάτων και άλλου είδους απαντήσεων. Η συντριπτική πλειονότητα όσων απάντησαν τάχθηκε υπέρ της πρότασης της Επιτροπής για τη θέσπιση κοινών ελάχιστων προτύπων για τις δικονομικές εγγυήσεις. Πολλοί από όσους απάντησαν επικρότησαν μεν το συγκεκριμένο εγχείρημα, αλλά υποστήριξαν ότι οι σχετικές προτάσεις είναι λιγότερο ριζικές από

---

12 COM(2003) 75 τελικό, 19.2.2003.

13 Οι γραπτές απαντήσεις είναι δημοσιευμένες στον δικτυακό τόπο της ΓΔ Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων: http://europa.eu.int/comm/justice_home/fsj/criminal/procedural/fsj_criminal_responses_en.htm

ό,τι θα έπρεπε[14]. Μεταξύ των κρατών μελών, η Ιρλανδία, το Λουξεμβούργο, η Αυστρία, το Ηνωμένο Βασίλειο, οι Κάτω Χώρες, η Φινλανδία, η Δανία, η Γερμανία, η Σουηδία και η Γαλλία απάντησαν είτε μέσω του Υπουργείου Δικαιοσύνης τους είτε μέσω κάποιου άλλου οργάνου της δημόσιας διοίκησης. Οι απόψεις που εκφράστηκαν από τα όργανα αυτά κυμαίνονταν από την παροχή υποστήριξης[15] έως την εναντίωση[16]. Στις διαβουλεύσεις μετείχαν επίσης τα νέα κράτη μέλη· η Σλοβακία και η Τσεχική Δημοκρατία έδωσαν απάντηση στο Πράσινο Βιβλίο, ενώ αντιπρόσωποι απ' όλα τα νέα κράτη μέλη συμμετείχαν σε διμερείς και άλλες συσκέψεις.

18. Τον Ιούνιο του 2003, η Επιτροπή οργάνωσε δημόσια ακρόαση για το θέμα των εγγυήσεων. Όλοι όσοι είχαν απαντήσει στο Πράσινο Βιβλίο ή εκδηλώσει ενδιαφέρον γι' αυτό προσκλήθηκαν να συμμετάσχουν, και τους δόθηκε η ευκαιρία να εκφράσουν τις απόψεις τους προφορικώς. Ακόμη, όλα τα κράτη μέλη κλήθηκαν να στείλουν αντιπρόσωπο. Από την ακρόαση προέκυψε ότι όσοι ασχολούνται με νομικά επαγγέλματα και οι μη κυβερνητικές οργανώσεις τάσσονται σαφώς υπέρ των προτάσεων της Επιτροπής. Οι αντιπρόσωποι κρατών μελών που παρέστησαν ήταν μοιρασμένοι όσον αφορά την παροχή υποστήριξης. Η Σλοβακία και η Τσεχική Δημοκρατία έστειλαν αντιπροσώπους ως παρατηρητές. Τα κράτη μέλη που αντιτάσσονται στην όλη ιδέα επικαλούνται προς τεκμηρίωση των αντιρρήσεών τους τα εξής: (1) την αρχή της επικουρικότητας· (2) επιφυλάξεις για τη νομική βάση· (3) τον φόβο ότι η θέσπιση «κοινών ελάχιστων προτύπων» ενδέχεται να οδηγήσει σε γενική υποβάθμιση των προτύπων· (4) το επιχείρημα ότι ήδη έχουν θεσπισθεί κοινά ελάχιστα πρότυπα με την ΕΣΔΑ και ότι δεν είναι αναγκαία η λήψη περαιτέρω

---

14 Μερικά παραδείγματα θετικών απαντήσεων: Διεθνής Αμνηστία: «Η Διεθνής Αμνηστία επικροτεί τη λήψη κάθε μέτρου που αποβλέπει στη διασφάλιση της εφαρμογής των υφιστάμενων υποχρεώσεων των κρατών μελών βάσει των διεθνών συνθηκών περί των δικαιωμάτων του ανθρώπου, καθώς και στην κατοχύρωση των αυστηρότερων δυνατών προτύπων για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου, όπως είναι το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, υπό την προϋπόθεση ότι το εκάστοτε μέτρο δεν ενέχει τον κίνδυνο υποβάθμισης υφιστάμενων προτύπων ή πρακτικών στον χαμηλότερο κοινό παρονομαστή». Law Society of England and Wales: «Η Law Society χαιρετίζει τη δημοσίευση του Πράσινου Βιβλίου, το οποίο θεωρούμε ως ένα σπουδαίο βήμα για την ανάπτυξη αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά τις ρυθμίσεις για την προστασία των ατόμων». Ακυρωτικό Δικαστήριο (Cour de Cassation) της Γαλλίας: «Μία πρωτοβουλία αυτής της μορφής κρίνεται ιδιαιτέρως ενδεδειγμένη, στον βαθμό που εντάσσεται στη δημιουργία ενός πραγματικού ευρωπαϊκού χώρου δικαιοσύνης. Παρουσιάζει δε ακόμη μεγαλύτερο ενδιαφέρον λόγω του ότι είναι ικανή να ενισχύσει την εμπιστοσύνη των πολιτών στα διάφορα ευρωπαϊκά νομικά συστήματα, μέσω της εναρμόνισης των δικονομικών εγγυήσεων». Οι επικρίσεις που διατυπώνει η οργάνωση Liberty (η απάντηση της οποίας ήταν σε γενικές γραμμές θετική) είναι ενδεικτική για πλειάδα παρατηρήσεων που ελήφθησαν και που απηχούν το ίδιο πνεύμα: «Μία αδυναμία του υπό εξέταση Πράσινου Βιβλίου είναι ότι δεν κάνει λόγο για ορισμένα καίριας σημασίας δικαιώματα, όπως είναι το δικαίωμα στην απελευθέρωση έναντι καταβολής εγγύησης, το δικαίωμα στη δίκαιη αξιοποίηση των αποδεικτικών στοιχείων, η συμμετρικότητα κατά την επιμέτρηση της ποινής, η αρχή του δεδικασμένου και η διεξαγωγή δίκης ερήμην».

15 Παράδειγμα υποστήριξης αποτελεί η απάντηση του Υπουργείου Δικαιοσύνης της Φινλανδίας: «Σε ό,τι αφορά τους τομείς που προτείνονται στο Πράσινο Βιβλίο, η Φινλανδία τάσσεται υπέρ της θέσπισης ελάχιστων προτύπων σε επίπεδο Ένωσης για το δικαίωμα σε νομική συνδρομή, το δικαίωμα σε υπηρεσίες διερμηνείας και μετάφρασης, καθώς και για το «Έγγραφο δικαιωμάτων». Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να διασφαλισθεί ότι η μέριμνα για τον σεβασμό των προαναφερθέντων δικαιωμάτων θα λαμβάνεται εγκαίρως, δηλαδή ήδη από τη στιγμή της σύλληψης του υπόπτου και πάντως το αργότερο μέχρι την έναρξη της ανάκρισής του».

16 Παράδειγμα αρνητικής τοποθέτησης αποτελεί η απάντηση του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Ισότητας και Νομικών Μεταρρυθμίσεων της Ιρλανδίας: «[Τ]ο Πράσινο Βιβλίο […] αποβλέπει στην καθιέρωση υποχρεώσεων που θα ισχύουν στο εσωτερικό κάθε κράτους μέλος. Κάτι τέτοιο βρίσκεται εκτός του πεδίου εφαρμογής του άρθρου 31 και αντιβαίνει στην αρχή της επικουρικότητας».

μέτρων· και τέλος (5) τον φόβο ότι η εφαρμογή των υπόψη προτάσεων θα προσέκρουε σε τεχνικές δυσκολίες.

19. Η Επιτροπή θεωρεί, κατά πρώτον, ότι στον συγκεκριμένο τομέα μόνο η ανάληψη δράσης σε επίπεδο ΕΕ μπορεί να αποφέρει αποτέλεσμα για τη διασφάλιση *κοινών* προτύπων. Μέχρι σήμερα, τα κράτη μέλη έχουν συμμορφωθεί σε εθνικό επίπεδο με τις υποχρεώσεις που υπέχουν για τη διεξαγωγή δίκαιων δικών, οι οποίες απορρέουν κατά κύριο λόγο από την ΕΣΔΑ. Το γεγονός αυτό έχει οδηγήσει σε αποκλίσεις όσον αφορά την αυστηρότητα των εγγυήσεων που ισχύουν στα διάφορα κράτη μέλη. Επίσης έχει οδηγήσει σε εικασίες σχετικά με τα πρότυπα που ισχύουν σε άλλα κράτη μέλη, ενώ σε μερικές περιπτώσεις διατυπώθηκαν κατηγορίες στον Τύπο και σε μέσα μαζικής ενημέρωσης ενός κράτους μέλους σχετικά με αδυναμίες του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης κάποιου άλλου κράτους μέλους. Το πρόβλημα αυτό θα μπορούσε να διευθετηθεί με τη θέσπιση κοινών ελάχιστων προτύπων. Εξ ορισμού, για να είναι τα πρότυπα *κοινά*, πρέπει οπωσδήποτε να έχουν καθορισθεί κατόπιν συνεννοήσεων μεταξύ των κρατών μελών. Τούτο σημαίνει ότι δεν είναι δυνατό να επιτευχθούν κοινά πρότυπα <u>και</u> συγχρόνως να ανατίθεται η λήψη των σχετικών μέτρων εξ ολοκλήρου στα κράτη μέλη.

20. Σε ό,τι αφορά τη νομική βάση, η Επιτροπή βασίζεται στο άρθρο 31 παράγραφος 1 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση, σύμφωνα με το οποίο η ΕΕ δύναται να επεξεργάζεται «κοινές δράσεις» με σκοπό την εξασφάλιση της συμβατότητας κανόνων, στον βαθμό που είναι αναγκαίο, για τη βελτίωση της συνεργασίας. Η δικαστική συνεργασία, και ειδικότερα η αμοιβαία αναγνώριση, αποτελεί ένα πεδίο όπου η συμβατότητα είναι απαραίτητη για τη βελτίωση της συνεργασίας. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο, το «πρόγραμμα αμοιβαίας αναγνώρισης» περιλαμβάνει «μηχανισμούς προστασίας των δικαιωμάτων […] των υπόπτων» (παράμετρος 3) και «τον καθορισμό των κοινών ελαχίστων κανόνων, πράγμα που μπορεί να απαιτείται προς διευκόλυνση της εφαρμογής της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης» (παράμετρος 4).

21. Δεν υπάρχει λόγος να φοβάται κανείς ότι τα κοινά πρότυπα θα οδηγήσουν σε υποβάθμιση των προτύπων. Τα κράτη μέλη παραμένουν ελεύθερα να εφαρμόζουν τις πλέον αυστηρές εγγυήσεις που τα ίδια θεωρούν κατάλληλες, υπό την προϋπόθεση ότι συμμορφώνονται με το συμφωνηθέν ελάχιστο πρότυπο. Πέραν αυτού, η διάταξη του άρθρου 17 περί μη υποβάθμισης των προτύπων ορίζει ρητά ότι τίποτε από όσα ορίζονται στην παρούσα απόφαση-πλαίσιο δεν επιτρέπεται να εκληφθεί υπό την έννοια ότι «περιστέλλει ή αποκλίνει» από τα τυχόν υφιστάμενα δικαιώματα. Η πρόταση αφορά τη θέσπιση *κοινών ελάχιστων προτύπων*. Είναι αδιανόητο να το εκμεταλλευτούν αυτό τα κράτη μέλη, τα οποία δεσμεύονται από το άρθρο 6 παράγραφος 2 ΣΕΚ όσον αφορά τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων, ως έρεισμα προκειμένου να «αναθεωρήσουν προς τα κάτω» τις τυχόν υφιστάμενες διατάξεις τους οι οποίες θα υπερβαίνουν τις απαιτήσεις της κοινοτικής νομοθεσίας.

22. Ένα τέταρτο σημείο είναι ότι από την έρευνα και τις διαβουλεύσεις που πραγματοποίησε η Επιτροπή, σε συνδυασμό με τη νομολογία του ΕΔΔΑ, συνάγεται ότι ο βαθμός συμμόρφωσης με την ΕΣΔΑ διαφέρει σε πολύ μεγάλο βαθμό από το ένα κράτος μέλος στο άλλο και ότι σημειώνονται πολλές παραβιάσεις της ΕΣΔΑ. Οι αποκλίσεις αυτές υπονομεύουν την κοινή προάσπιση των δικονομικών δικαιωμάτων στο εσωτερικό της Ένωσης, θέτουν σε κίνδυνο την αμοιβαία αναγνώριση και επηρεάζουν την ομαλή λειτουργία της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης. Εξάλλου, στόχος της Επιτροπής είναι να καταστήσει με την παρούσα πρόταση

αποτελεσματικότερη και πιο ορατή την έμπρακτη εφαρμογή των δικαιωμάτων που προβλέπονται στην ΕΣΔΑ, ούτως ώστε να έχουν μεγαλύτερη επίγνωση των δικαιωμάτων αυτών όλοι όσοι μετέχουν στο σύστημα ποινικής δικαιοσύνης, όχι μόνον οι κατηγορούμενοι, αλλά και αστυνομικοί, δικηγόροι, μεταφραστές, διερμηνείς και όλοι οι λοιποί παράγοντες του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης. Τούτο εκτιμάται ότι θα οδηγήσει σε καλύτερη τήρηση των διατάξεων της ΕΣΔΑ.

23. Τέλος, σε ό,τι αφορά τις τεχνικές δυσκολίες και το κόστος, η Επιτροπή είναι της άποψης ότι η τελική έκβαση της παρούσας πρότασης δεν αναμένεται να οδηγήσει σε δυσβάστακτη επιβάρυνση για τα κράτη μέλη, δεδομένου ότι η ουσία των διατάξεων στην πραγματικότητα απλώς επιβεβαιώνει δικαιώματα που υφίστανται ήδη βάσει της ΕΣΔΑ και της συναφούς νομολογίας.

24. Η Επιτροπή έχει καταλήξει στο συμπέρασμα ότι η απρόσκοπτη εφαρμογή των μέτρων που καθορίζονται στο πρόγραμμα μέτρων μπορεί να επιτευχθεί με τον καλύτερο τρόπο εφόσον συνοδευθεί από την εφαρμογή συμφωνημένων κοινών ελάχιστων προτύπων επί των οικείων θεμάτων. Τα θέματα ως προς τα οποία προτείνονται κοινά ελάχιστα πρότυπα στο παρόν πρώτο στάδιο είναι τα εξής:

– πρόσβαση σε συνδρομή δικηγόρου, τόσο πριν όσο και κατά τη δίκη·

– πρόσβαση σε δωρεάν διερμηνεία και μετάφραση·

– διασφάλιση της λήψης της δέουσας μέριμνας για τα πρόσωπα που αδυνατούν να κατανοήσουν ή να παρακολουθήσουν τη διαδικασία·

– δικαίωμα επικοινωνίας, μεταξύ άλλων, με τις προξενικές αρχές οσάκις πρόκειται για αλλοδαπό ύποπτο· και

– γνωστοποίηση στους υπόπτους των δικαιωμάτων τους (με την επίδοση σε αυτούς «Εγγράφου δικαιωμάτων»).

Η απόφαση για την υποβολή προτάσεων σε σχέση με τα ανωτέρω πέντε δικαιώματα στο παρόν πρώτο στάδιο ελήφθη διότι τα δικαιώματα αυτά έχουν ιδιαίτερη σπουδαιότητα στο πλαίσιο της αμοιβαίας αναγνώρισης, καθώς εμπεριέχουν ένα διακρατικό στοιχείο, το οποίο δεν αποτελεί γνώρισμα ορισμένων άλλων εκ των δικαιωμάτων που συνιστούν μια δίκαιη δίκη, με εξαίρεση το δικαίωμα στην απελευθέρωση έναντι της καταβολής εγγύησης, το οποίο θα εξετάζεται αυτοτελώς σε προσεχές Πράσινο Βιβλίο. Ένας αλλοδαπός κατηγορούμενος χρειάζεται κατά κανόνα διερμηνέα και είναι επίσης πιθανό να χρειασθεί προξενική συνδρομή. Πέραν αυτού, είναι λιγότερο πιθανό να είναι εξοικειωμένος με τα δικαιώματα που του αναγνωρίζονται στη χώρα όπου συνελήφθη, πράγμα που επαυξάνει την πιθανότητα να παρουσιάζει χρησιμότητα γι' αυτόν ένα «Έγγραφο δικαιωμάτων» συνταγμένο στη γλώσσα του κατηγορουμένου. Η θέση οποιουδήποτε υπόπτου βελτιώνεται εάν αυτός διαθέτει δικηγόρο, και είναι αληθές ότι, όταν ένα άτομο διαθέτει δικηγόρο, αυξάνονται οι πιθανότητες να γίνουν σεβαστά τα υπόλοιπα δικαιώματά του, καθώς θα έχει κάποιον ο οποίος γνωρίζει τα δικαιώματα και μπορεί να εξακριβώσει την τήρησή τους. Για τους λόγους αυτούς, ήταν σημαντικό να συμπεριληφθεί το δικαίωμα στη συνδρομή δικηγόρου. Τα πρόσωπα που αδυνατούν να κατανοήσουν ή να παρακολουθήσουν τη διαδικασία και τα οποία χρήζουν ειδικής μέριμνας συνιστούν ειδική κατηγορία κατηγορουμένων, στην οποία πρέπει να παρέχεται αυξημένος βαθμός προστασίας. Η αντίληψη αυτή αποτελεί εκδήλωση της έννοιας

της «ισότητας όπλων», η οποία επιτάσσει την ύπαρξη ακριβοδίκαιης ισορροπίας μεταξύ των διαδίκων κατά τις διαδικασίες ενώπιον δικαστηρίου.

25. Η Επιτροπή επαναλαμβάνει ότι το παρόν σχέδιο για την έκδοση απόφασης-πλαισίου είναι ένα πρώτο βήμα και ότι σχεδιάζονται και άλλα μέτρα για τα προσεχή έτη. Δεν υπάρχει καμία πρόθεση να δοθεί η εντύπωση ότι τα προαναφερθέντα πέντε δικαιώματα είναι περισσότερο σημαντικά από κάποια άλλα, αλλά απλώς ότι παρουσιάζουν αμεσότερη χρησιμότητα σε σχέση με την αμοιβαία αναγνώριση και με τα προβλήματα που έχουν ανακύψει μέχρι σήμερα κατά τις διαβουλεύσεις με αντικείμενο τα μέτρα αμοιβαίας αναγνώρισης. Η Επιτροπή έχει ήδη αρχίσει να εξετάζει την αναγκαιότητα καθιέρωσης εγγυήσεων σε σχέση με τον δίκαιο χαρακτήρα της απόκτησης, αξιοποίησης και χρήσης των αποδεικτικών στοιχείων στο σύνολο της ΕΕ. Πρόκειται επίσης να εξετασθούν τα δικαιώματα που απορρέουν από το τεκμήριο αθωότητας (π.χ. το δικαίωμα σιωπής, το δικαίωμα στη μη αποκάλυψη στοιχείων που επιβαρύνουν τη θέση του κατηγορουμένου και οι κανόνες για το βάρος της απόδειξης). Η πρώτη αξιολόγηση των σχετικών εργασιών από την Επιτροπή, που έχουν ήδη αρχίσει, θα δημοσιοποιηθεί κατά το 2004.

5. Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΑΜΟΙΒΑΙΑΣ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗΣ

26. Κατά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που πραγματοποιήθηκε στο Τάμπερε τον Οκτώβριο του 1999, συμφωνήθηκε ότι η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης έπρεπε να καταστεί ο ακρογωνιαίος λίθος της δικαστικής συνεργασίας, τόσο επί αστικών όσο και επί ποινικών υποθέσεων. Η αμοιβαία αναγνώριση συνεπάγεται ότι, μολονότι ένα άλλο κράτος είναι πιθανό να μην αντιμετωπίζει δεδομένο ζήτημα με τον ίδιο ή έστω και παρόμοιο τρόπο σε σχέση με το κράτος καταγωγής του ενδιαφερομένου, τα έννομα αποτελέσματα γίνονται αποδεκτά ως ισοδύναμα με τις αποφάσεις οι οποίες εκδίδονται στο κράτος καταγωγής του ενδιαφερομένου[17].

27. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κάλεσε επίσης το Συμβούλιο και την Επιτροπή να θεσπίσουν, το αργότερο μέχρι τον Δεκέμβριο του 2000, το «Πρόγραμμα μέτρων για την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης των ποινικών αποφάσεων»[18].

28. Το πρόγραμμα μέτρων αποτελείται από είκοσι τέσσερις τομείς οι οποίοι κρίνονται κατάλληλοι για αμοιβαία αναγνώριση. Μερικοί από τους εν λόγω τομείς θα συνδυασθούν μεταξύ τους, έτσι ώστε να προκύψουν τελικά από δεκαπέντε έως είκοσι προτάσεις, που θα υποβληθούν κατ' εφαρμογή του προγράμματος. Η πρώτη πράξη που εκδόθηκε σχετικά με την αμοιβαία αναγνώριση επί ποινικών υποθέσεων είναι η απόφαση-πλαίσιο του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002, για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών[19]. Ακολούθησε η απόφαση-πλαίσιο σχετικά με τις διαταγές δέσμευσης περιουσιακών ή αποδεικτικών στοιχείων[20], και αναμένεται να ακολουθήσει η θέσπιση ρυθμίσεων για τις διαταγές δήμευσης, τις οικονομικές κυρώσεις και την αποστολή αποδεικτικών στοιχείων και αποσπασμάτων ποινικού μητρώου. Για να καταστεί δυνατή η επιτυχής

---

17 COM(2000) 495 τελικό, 26.7.2000, σελ. 4.

18 ΕΕ C 12, 15.1.2001, σελ. 10.

19 ΕΕ L 190, 18.7.2002, σελ. 1.

20 Απόφαση-πλαίσιο 2003/577/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 22ας Ιουλίου 2003, σχετικά με την εκτέλεση των αποφάσεων δέσμευσης περιουσιακών ή αποδεικτικών στοιχείων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ΕΕ L 196 της 2.8.2003, σελ. 45.

εφαρμογή των παραπάνω μέτρων, αλλά και των υπολοίπων προτάσεων που απορρέουν από το πρόγραμμα μέτρων, πρέπει να γίνει αποδεκτή στα κράτη μέλη η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης, όχι μόνο στο επίπεδο της εκτελεστικής εξουσίας και της χάραξης πολιτικής, αλλά και από τα πρόσωπα εκείνα που θα φέρουν την ευθύνη για την τρέχουσα εφαρμογή των μέτρων στην πράξη. Η αμοιβαία αναγνώριση μπορεί να λειτουργήσει αποτελεσματικά μόνο σε πνεύμα εμπιστοσύνης, πράγμα το οποίο σημαίνει ότι όχι μόνο οι δικαστικές αρχές αλλά όλοι οι παράγοντες της ποινικής διαδικασίας θα αντιλαμβάνονται τις αποφάσεις των δικαστικών αρχών άλλων κρατών μελών ως ισοδύναμες με τις δικές τους και δεν θα αμφισβητούν τη δικαστική τους ιδιότητα, ούτε τον σεβασμό των δικαιωμάτων δίκαιης δίκης. Τούτο έχει σημασία από την άποψη της ενίσχυσης της γενικής αντίληψης περί της αμοιβαίας αναγνώρισης, η οποία είναι θετική και εμπεριέχει το στοιχείο «όχι μόνο της εμπιστοσύνης στην επάρκεια των κανόνων του εκάστοτε εταίρου αλλά και της βεβαιότητας ότι οι κανόνες αυτοί εφαρμόζονται σωστά»[21].

29. Όλα τα κράτη μέλη είναι συμβαλλόμενα μέρη της ΕΣΔΑ. Το γεγονός αυτό αναφέρεται ενίοτε ως ικανός λόγος για την ύπαρξη αμοιβαίας εμπιστοσύνης. Παρόλα αυτά, η πείρα έχει καταδείξει ότι, παρά την αναγκαιότητα της εμπιστοσύνης αυτής, δεν υπάρχει πάντα επαρκής εμπιστοσύνη στα συστήματα ποινικής δικαιοσύνης των άλλων κρατών μελών, και τούτο μολονότι όλα τα κράτη μέλη έχουν υπογράψει την ΕΣΔΑ[22]. Η παρούσα πρόταση για την έκδοση απόφασης-πλαισίου αποτελεί έμμεση παραδοχή της διαπιστούμενης ανεπαρκούς εμπιστοσύνης, υπό την έννοια ότι προσπορίζει έναν μηχανισμό για την ενίσχυση και την επαύξηση της αμοιβαίας εμπιστοσύνης. Το στοιχείο αυτό θα έχει ακόμη μεγαλύτερη σημασία όταν θα χρειάζεται να υπάρχει εμπιστοσύνη μεταξύ είκοσι πέντε ή και περισσοτέρων κρατών.

30. Τα προτεινόμενα δικαιώματα θα λειτουργούν ως ενισχυτικά της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και, με τον τρόπο αυτό, θα διευκολύνουν την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης σε όλες της τις εκφάνσεις που αφορούν ποινικές υποθέσεις. Η διαρκής αξιολόγηση και παρακολούθηση, εφόσον οδηγούν στο συμπέρασμα ότι τα πρότυπα γίνονται σεβαστά και ότι επέρχονται βελτιώσεις σε τομείς που επί του παρόντος γεννούν ανησυχίες, θα συντελέσουν στην περαιτέρω ενίσχυση της εμπιστοσύνης αυτής.

6. ΕΙΔΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

6.1. Το δικαίωμα σε συνδρομή δικηγόρου

31. Κατά την περίοδο διαβουλεύσεων, η Επιτροπή διερεύνησε τις διαφορετικές ρυθμίσεις που ισχύουν στα κράτη μέλη. Οι κανόνες που διέπουν τόσο το δικαίωμα

---

21 COM(2000) 495 τελικό, 26.7.2000, σελ. 4.

22 Παραδείγματος χάρη, στη βρετανική υπόθεση *R v. Secretary of State ex parte Ramda*, της 27ης Ιουνίου 2002, το High Court (Ανώτατο Δικαστήριο) απεφάνθη ότι το γεγονός ότι η Γαλλία έχει υπογράψει την ΕΣΔΑ δεν είναι δυνατό να προβληθεί ως πλήρης απάντηση σε αιτιάσεις σχετικά με τον δίκαιο χαρακτήρα της δίκης. Παρομοίως, στην απόφασή του της 16ης Μαΐου 2003 επί της υπόθεσης *Irastorza Dorronsoro*, το εφετείο (Cour d'Appel) της γαλλικής πόλης Πο απέρριψε αίτηση έκδοσης την οποία είχε υποβάλει η Ισπανία, με το σκεπτικό ότι υπήρχε υπόνοια για «βασανισμό» ενός συγκατηγορουμένου από Ισπανούς αστυνομικούς.

σε νομική εκπροσώπηση όσο και τη μεθόδευσή της ποικίλλουν από το ένα κράτος μέλος στο άλλο.

32. Στην παρούσα απόφαση-πλαίσιο προτείνεται να συμφωνηθεί σε επίπεδο ΕΕ ότι οι ύποπτοι θα δικαιούνται να λάβουν νομική συνδρομή από ειδικευμένο δικηγόρο το ενωρίτερο δυνατό. Σήμερα, μερικά κράτη μέλη επιβάλλουν περιορισμό επί του εν λόγω δικαιώματος, με την πρόβλεψη ενός αρχικού χρονικού διαστήματος κατά το οποίο ο ύποπτος δεν δικαιούται να λάβει υπηρεσίες δικηγόρου («garde à vue») ή με αποκλεισμό της παρουσίας δικηγόρου κατά την ανάκριση από τις αστυνομικές αρχές. Ορισμένα κράτη μέλη δεν διαθέτουν επίσημες ρυθμίσεις που να επιτρέπουν την επί εικοσιτετραώρου βάσεως πρόσβαση σε δικηγόρο, με αποτέλεσμα τα πρόσωπα που συλλαμβάνονται τη νύχτα ή το Σαββατοκύριακο να μην έχουν ούτε αυτά πρόσβαση σε δικηγόρο, τουλάχιστον προσωρινά. Στην παρούσα απόφαση-πλαίσιο προτείνεται η καθιέρωση δικαιώματος σε συνδρομή δικηγόρου το οποίο να ισχύει καθ' όλη τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας, η οποία ορίζεται ως κάθε διαδικασία που διεξάγεται στην Ευρωπαϊκή Ένωση με σκοπό την εξακρίβωση της ενοχής ή της αθωότητας προσώπου το οποίο είναι ύποπτο για την τέλεση αξιόποινης πράξης ή με σκοπό τη λήψη απόφασης μετά την παραδοχή της ενοχής από άτομο κατά του οποίου έχει απαγγελθεί κατηγορία για ποινικό αδίκημα.

33. Όταν ένας ύποπτος εμπίπτει σε μία από τις απαριθμούμενες κατηγορίες προσώπων τα οποία δεν είναι σε θέση να κατανοήσουν ή να παρακολουθήσουν τη διαδικασία ή είναι ανήλικος ή εκκρεμεί εις βάρος του «ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης» ή αίτηση έκδοσης ή άλλη διαδικασία παράδοσης, πρέπει να τίθεται στη διάθεσή του συνδρομή δικηγόρου. Η ρύθμιση αυτή δεν θίγει το δικαίωμα του εν λόγω προσώπου να υπερασπισθεί τον εαυτό του εάν το επιθυμεί. Τα κράτη μέλη πρέπει να αναλαμβάνουν τα έξοδα της συνδρομής δικηγόρου οσάκις τα έξοδα αυτά θα αποτελούσαν υπέρμετρη επιβάρυνση για τον ύποπτο ή για τα συντηρούμενα από αυτόν πρόσωπα.

34. Στην παρούσα απόφαση-πλαίσιο προτείνεται να κληθούν τα κράτη μέλη να θέσουν σε εφαρμογή σύστημα για την αντικατάσταση του αρχικού δικηγόρου σε περίπτωση που διαπιστώνεται ότι αυτός δεν είναι αποτελεσματικός.

6.2. Το δικαίωμα σε δωρεάν διερμηνεία και μετάφραση

35. Στο άρθρο 6 παράγραφος 3 της ΕΣΔΑ προβλέπεται δικαίωμα του κατηγορουμένου σε δωρεάν παράσταση διερμηνέα εάν δεν είναι σε θέση να κατανοήσει ή να ομιλήσει τη γλώσσα που χρησιμοποιείται στο δικαστήριο. Από τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου[23] καθίσταται επίσης σαφές ότι η υποχρέωση έναντι του κατηγορουμένου καλύπτει επιπλέον τη μετάφραση όλων των κρίσιμων εγγράφων της διαδικασίας.

36. Η έρευνα που διεξήγαγε η Επιτροπή απέδειξε ότι, μολονότι τα κράτη μέλη έχουν θεωρητικώς επίγνωση της συγκεκριμένης υποχρέωσης, η τήρησή της στην πράξη δεν είναι πλήρης. Κατά την ανάκριση από τις αστυνομικές αρχές, δεν είναι πάντα παρών ειδικευμένος διερμηνέας, αλλά ενίοτε καλούνται να παράσχουν υπηρεσίες διερμηνέα άτομα χωρίς επιστημονική κατάρτιση, τα οποία απλώς γνωρίζουν σε κάποιον βαθμό τη γλώσσα του κατηγορουμένου. Ισχύουν ορισμένοι περιορισμοί

---

23 *Kamasinski κατά Αυστρίας* (απόφαση της 19ης Δεκεμβρίου 1989, Σειρά Α αριθ. 168) παρ. 74.

όσον αφορά τα έγγραφα που πρέπει να μεταφράζονται προς διευκόλυνση του κατηγορουμένου. Μολονότι το άρθρο 6 παράγραφος 3 στοιχείο ε) ορίζει σαφώς ότι η υποχρέωση συνίσταται στην παροχή «δωρεάν παράστασης διερμηνέα» οσάκις ο κατηγορούμενος δεν είναι σε θέση να κατανοήσει ή να ομιλήσει τη γλώσσα που χρησιμοποιείται στο δικαστήριο, απεδείχθη ότι σε μερικές περιπτώσεις η παρουσία διερμηνέα έδειχνε να αποσκοπεί περισσότερο στην εξυπηρέτηση του δικαστή ή/και του εισαγγελέα παρά στην εξυπηρέτηση του κατηγορουμένου. Σε ορισμένες περιπτώσεις, τα λόγια του δικαστή ή του εισαγγελέα δεν μεταφράζονται από διερμηνέα ώστε να γίνουν κατανοητά στον κατηγορούμενο, ενώ ο ρόλος του διερμηνέα περιορίζεται στη μετάφραση των ερωτήσεων που ο δικαστής απευθύνει ευθέως στον κατηγορούμενο, καθώς και των απαντήσεων αυτού του τελευταίου προς τον δικαστή, αντί να αποβλέπει στη διασφάλιση της ικανότητας του κατηγορουμένου να κατανοήσει τη διαδικασία.

37. Η Επιτροπή διαπίστωσε ακόμη ότι τα κράτη μέλη αντιμετωπίζουν δυσκολίες για την εξασφάλιση των υπηρεσιών ικανού αριθμού μεταφραστών και διερμηνέων για τις δίκες και τις λοιπές νομικές διαδικασίες. Σε μερικά κράτη μέλη, το επάγγελμα του διερμηνέα/μεταφραστή δημόσιας υπηρεσίας έχει επίσημο χαρακτήρα· η σχετική επαγγελματική κατάρτιση είναι οργανωμένη σε εθνικό επίπεδο, ενώ προβλέπεται εγγραφή σε μητρώο, διαπίστευση και διαβίου επαγγελματική κατάρτιση. Αυτό όμως δεν ισχύει σε όλα τα κράτη μέλη. Το συγκεκριμένο επάγγελμα πλήττεται από έλλειψη κατοχύρωσης, καθώς ενίοτε οι μεταφραστές και διερμηνείς δεν αμείβονται ικανοποιητικά, δεν δικαιούνται κοινωνικές παροχές (π.χ. άδεια ασθενείας μετ' αποδοχών και συνταξιοδοτικά δικαιώματα) και παραπονούνται ότι δεν τους συμβουλεύονται επαρκώς οι ομόλογοί τους των νομικών επαγγελμάτων.

38. Πρόκειται για ένα σημείο που η Επιτροπή θα εξακολουθήσει να διερευνά με την ελπίδα της εξεύρεσης λύσης. Έχει ουσιαστική σημασία να υπάρχουν αρκετοί μεταφραστές και διερμηνείς σε κάθε κράτος μέλος, ούτως ώστε να καλύπτονται οι ανάγκες των αλλοδαπών κατηγορουμένων[24].

6.3. Πρόσωπα που αδυνατούν να κατανοήσουν ή να παρακολουθήσουν τη διαδικασία

39. Ορισμένοι ύποπτοι βρίσκονται σε ασθενέστερη θέση σε σύγκριση με τον μέσο ύποπτο όσον αφορά την κατανόηση ή παρακολούθηση της διαδικασίας, λόγω της ηλικίας τους ή της σωματικής, διανοητικής ή ψυχικής τους κατάστασης. Τα πρόσωπα αυτά χρήζουν ιδιαίτερης μέριμνας, προκειμένου να διασφαλισθεί η τήρηση των ειδικών δικαιωμάτων τους και να αποτραπεί κάθε ενδεχόμενο δικαστικής πλάνης.

40. Οι κρατικοί υπάλληλοι που ασχολούνται με την επιβολή του νόμου και την απονομή δικαιοσύνης πρέπει να έχουν αυξημένη επίγνωση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν όσοι δεν είναι σε θέση να κατανοήσουν ή να παρακολουθήσουν τη διαδικασία και είναι σκόπιμο να προβλεφθεί ότι οφείλουν να εξετάζουν κατά πόσον ο εκάστοτε ύποπτος χρήζει ειδικής μέριμνας, και, εάν πράγματι ισχύει κάτι τέτοιο, να λαμβάνουν παν αναγκαίο μέτρο για την παροχή της δέουσας φροντίδας στο εν λόγω πρόσωπο.

---

[24] Βλ. την υποσημείωση αριθ. 6 σχετικά με τους αλλοδαπούς κατηγορούμενους.

41. Ο χαρακτήρας της ειδικής μέριμνας που πρέπει να λαμβάνεται στις περιπτώσεις αυτές ποικίλλει αναλόγως των περιστάσεων. Παραδείγματος χάρη, κατά την ανάκριση τα παιδιά είναι σκόπιμο να συνοδεύονται από γονέα ή ενδεδειγμένο ενήλικα, τα πρόσωπα που χρήζουν ιατρικής φροντίδας ενδείκνυται να εξετάζονται από ιατρό, κ.ο.κ. Μολονότι δεν είναι δυνατός ο καθορισμός και η πρόβλεψη όλων των πιθανών περιπτώσεων σε μία νομική πράξη αυτού του τύπου, πρέπει να ανατίθεται στα κράτη μέλη η ευθύνη να φροντίζουν ώστε το σύστημα ποινικής δικαιοσύνης που ισχύει στο καθένα από αυτά να προνοεί για την παροχή ειδικής μέριμνας στους υπόπτους και τους κατηγορουμένους που τη χρειάζονται.

6.4. Το δικαίωμα επικοινωνίας

42. Οι κρατούμενοι πρέπει να έχουν το δικαίωμα στην ενημέρωση των μελών των οικογενειών τους, των προσώπων που εξομοιούνται με μέλη της οικογένειας και του τυχόν εργοδότη τους σχετικά με το γεγονός ότι κρατούνται. Τούτο μπορεί να εξασφαλισθεί με την κοινολόγηση των σχετικών πληροφοριών εξ ονόματος του κρατούμενου, εάν υπάρχουν φόβοι σχετικά με τη διαφύλαξη αποδεικτικών στοιχείων.

43. Σε περίπτωση που ο κρατούμενος είναι αλλοδαπός, ενδέχεται να είναι σκόπιμη η ενημέρωση των προξενικών αρχών της χώρας καταγωγής του. Οι αλλοδαποί ύποπτοι και κατηγορούμενοι αποτελούν ευδιάκριτη κατηγορία ευάλωτων ατόμων, τα οποία ενίοτε χρήζουν επιπρόσθετης προστασίας, όπως αυτή που προβλέπεται από τη σύμβαση της Βιέννης του 1963 περί προξενικών σχέσεων, η οποία προνοεί ότι, από τη στιγμή της σύλληψης ή κράτησής του, κάθε αλλοδαπός έχει το δικαίωμα να ζητήσει την ενημέρωση του προξενείου της χώρας του σχετικά με την κράτησή του, καθώς και το δικαίωμα να δέχεται επισκέψεις από προξενικούς υπαλλήλους.

44. Ένας αλλοδαπός υπήκοος δύναται να αρνηθεί να συναντήσει προξενικό υπάλληλο ο οποίος είναι αντιπρόσωπος της κυβέρνησης της οικείας χώρας, επί παραδείγματι εάν πρόκειται για πρόσωπο που έχει ζητήσει άσυλο ή για πρόσφυγα που έχει εγκαταλείψει τη χώρα καταγωγής του προκειμένου να αποφύγει διώξεις σε αυτήν. Όσοι εμπίπτουν σε αυτή την κατηγορία δύνανται να επικοινωνήσουν με εκπροσώπους αναγνωρισμένης διεθνούς ανθρωπιστικής οργάνωσης.

6.5. Γραπτή κοινοποίηση των δικαιωμάτων («έγγραφο δικαιωμάτων»)

45. Οι ύποπτοι, αλλά ενίοτε ακόμη και οι ανακρίνοντες κρατικοί υπάλληλοι που είναι επιφορτισμένοι με την επιβολή του νόμου, δεν έχουν πλήρη γνώση των συναφών δικαιωμάτων. Εάν οι ύποπτοι ήταν σωστά ενημερωμένοι για τα δικαιώματά τους από τη στιγμή της σύλληψής τους, θα υπήρχαν λιγότερες καταγγελίες περί δικαστικής πλάνης και περί παραβίασης της ΕΣΔΑ. Ένας απλός και φθηνός τρόπος διασφάλισης επαρκούς επιπέδου ενημέρωσης είναι να προβλεφθεί ότι τα κράτη μέλη είναι υποχρεωμένα να καταρτίζουν ένα ευσύνοπτο, τυποποιημένο έγγραφο στο οποίο να εξηγούνται τα σχετικά θεμελιώδη δικαιώματα («έγγραφο δικαιωμάτων») και να καταστεί υποχρεωτική η επίδοση σε όλους τους υπόπτους του ενημερωτικού αυτού εγγράφου, σε γλώσσα την οποία κατανοούν, το ενωρίτερο δυνατό και, πάντως, οπωσδήποτε πριν από την έναρξη της τυχόν ανάκρισης.

6.6. Αξιολόγηση και παρακολούθηση

46. Επειδή η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης μπορεί να εφαρμοσθεί αποτελεσματικά μόνον εφόσον υπάρχει αμοιβαία εμπιστοσύνη και με βάση το δεδομένο ότι η θέσπιση κοινών ελάχιστων προτύπων θα ενισχύσει την εμπιστοσύνη, έχει σημασία η συμμόρφωση με τα κοινά πρότυπα που είναι πιθανό να συμφωνηθούν. Ο βαθμός συμμόρφωσης πρέπει να είναι αποδεδειγμένα υψηλός. Για να μπορεί κάθε κράτος μέλος να είναι βέβαιο για τον βαθμό συμμόρφωσης στα άλλα κράτη μέλη, επιβάλλεται να υπάρχει κάποια μορφή αξιολόγησης.

47. Η αμοιβαία εμπιστοσύνη δεν πρέπει να περιορίζεται στις αντιλήψεις των κυβερνήσεων των κρατών μελών, αλλά πρέπει επιπλέον να διαθέτει ερείσματα στο μυαλό όσων ασκούν συναφή επαγγέλματα, καθώς και στο μυαλό των κρατικών υπαλλήλων που είναι επιφορτισμένοι με την επιβολή του νόμου και την απονομή δικαιοσύνης και όλων εκείνων που θα κληθούν να εφαρμόσουν στην καθημερινή πρακτική τις αποφάσεις που λαμβάνονται βάσει της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης. Τούτο δεν είναι δυνατό να επιτευχθεί από τη μια στιγμή στην άλλη και, μάλιστα, δεν είναι δυνατό να επιτευχθεί καν παρά μόνον εφόσον υπάρχει κάποιος αξιόπιστος μηχανισμός για την αξιολόγηση της τήρησης των κοινών ελάχιστων προτύπων σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η αξιολόγηση και η παρακολούθηση ενδείκνυται να πραγματοποιούνται σε τακτική και διαρκή βάση, και τα πορίσματά τους να είναι διαθέσιμα. Με τον τρόπο αυτό θα συγκροτηθεί ένα σύστημα με το οποίο θα διασφαλίζεται ο σεβασμός των προτύπων, ενώ οποιαδήποτε βελτίωση ή/και χειροτέρευση της κατάστασης θα καθίσταται γνωστή στα υπόλοιπα κράτη μέλη αλλά και στα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα.

48. Καθώς η Επιτροπή είναι ένα όργανο που έχει επιφορτισθεί με την υποβολή προτάσεων[25], καθώς επίσης, υπό κανονικές συνθήκες, με την παρακολούθηση της προσήκουσας εφαρμογής των αποφάσεων-πλαισίων στα κράτη μέλη[26], ενδείκνυται να φροντίζει αυτή για τον συντονισμό της αξιολόγησης και της παρακολούθησης. Τα αναγκαία πληροφοριακά στοιχεία και δεδομένα πρέπει να διατίθενται από τα κράτη μέλη ενόψει της αντιπαραβολής τους από την Επιτροπή. Η Επιτροπή θα αναθέτει, εφόσον παρίσταται ανάγκη, την ανάλυση των στοιχείων σε εξωτερικό φορέα, π.χ. σε ανεξάρτητη ομάδα εμπειρογνωμόνων.

7. ΝΟΜΙΚΗ ΒΑΣΗ

49. Τη νομική βάση για την παρούσα πρόταση αποτελεί το άρθρο 31 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση («ΣΕΕ»), όπως τροποποιήθηκε με τη συνθήκη της Νίκαιας. Το εν λόγω άρθρο καλύπτει την κοινή δράση για τη δικαστική συνεργασία σε ποινικές υποθέσεις.

50. Στο άρθρο 31 παράγραφος 1 στοιχείο γ) της ΣΕΕ προβλέπεται η «εξασφάλιση της συμβατότητας των κανόνων που εφαρμόζονται στα κράτη μέλη, στο βαθμό που είναι αναγκαίο, για τη βελτίωση της [δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις]». Η εξασφάλιση της συμβατότητας μπορεί να επιτευχθεί, μεταξύ άλλων, με την

---

25 Άρθρο 34 παράγραφος 2 ΣΕΕ.

26 Η συνήθης πρακτική μετά την έκδοση απόφασης-πλαισίου συνίσταται στην αποστολή από τα κράτη μέλη στην Επιτροπή λεπτομερών στοιχείων για τη νομοθεσία εφαρμογής που θεσπίζουν, καθώς και στην κατάρτιση από την Επιτροπή έκθεσης περί της εφαρμογής, που διαβιβάζεται στο Συμβούλιο.

πρόβλεψη της έως ενός σημείου προσέγγισης των ελάχιστων δικονομικών κανόνων στα κράτη μέλη, ούτως ώστε να ενισχυθεί η αμοιβαία εμπιστοσύνη.

51. Η Επιτροπή θεωρεί ότι η παρούσα πρόταση αποτελεί αναγκαίο συμπλήρωμα των μέτρων αμοιβαίας αναγνώρισης που αποσκοπούν στην αύξηση της αποτελεσματικότητας της ποινικής δίωξης. Η καθιέρωση δέσμης συμφωνημένων δικονομικών δικαιωμάτων με σκοπό τη διασφάλιση της ισοδύναμης μεταχείρισης των υπόπτων σε ολόκληρη την ΕΕ αναμένεται να επιτρέψει την κατά το δυνατό αποτελεσματικότερη εφαρμογή των μέτρων δικαστικής συνεργασίας, ιδίως δε εκείνων που αφορούν την παράδοση προσώπων ή αποδεικτικών στοιχείων σε άλλο κράτος μέλος. Με τον τρόπο αυτό ενδέχεται να αμβλυνθεί οποιαδήποτε απροθυμία των αρχών ενός κράτους να παραδώσουν έναν υπήκοο στις δικαστικές αρχές άλλου κράτους.

8. ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ ΤΩΝ ΑΡΘΡΩΝ

52. Ουδετερότητα έναντι των δύο φύλων: Οι λέξεις αρσενικού γένους (π.χ. «ο» και «του») χρησιμοποιούνται στο σύνολο του εγγράφου οσάκις γίνεται μνεία του ύποπτου προσώπου ή του ή της δικηγόρου του ύποπτου προσώπου. Οι λέξεις αυτές νοούνται ως ουδέτερες έναντι των δύο φύλων και καλύπτουν τόσο τους άνδρες όσο και τις γυναίκες υπόπτους και δικηγόρους.

Άρθρο 1 – Πεδίο εφαρμογής των δικονομικών δικαιωμάτων

53. Στο υπόψη άρθρο καθορίζεται το πεδίο εφαρμογής της απόφασης-πλαισίου. Στις διατάξεις της εμπίπτει κάθε πρόσωπο που είναι ύποπτο για την τέλεση αξιόποινης πράξης στο πλαίσιο διαδικασίας με σκοπό την εξακρίβωση της ενοχής ή της αθωότητας προσώπου το οποίο είναι ύποπτο για την τέλεση αξιόποινης πράξης ή με σκοπό τη λήψη απόφασης μετά την παραδοχή της ενοχής από άτομο κατά του οποίου έχει απαγγελθεί κατηγορία για ποινικό αδίκημα ή για την έκδοση απόφασης επί της τυχόν έφεσης που έχει ασκηθεί στο πλαίσιο τέτοιας διαδικασίας. Δεν γίνεται καμία διαφοροποίηση μεταξύ κοινοτικών υπηκόων και υπηκόων τρίτων χωρών, διότι η παροχή καλύτερης προστασίας στη μία κατηγορία θα μπορούσε να οδηγήσει σε αιτιάσεις περί διακριτικής μεταχείρισης, οι οποίες θα ακύρωναν το στόχο της ενίσχυσης της αμοιβαίας εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά τα συστήματα ποινικής δικαιοσύνης που λειτουργούν σε αυτά.

54. Επειδή η νομολογία του ΕΔΔΑ έχει αποσαφηνίσει ότι τα πρόσωπα που ανακρίνονται σε σχέση με αδικήματα αλλά κατά των οποίων δεν έχει ακόμη απαγγελθεί επισήμως κατηγορία πρέπει να καλύπτονται από το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ, τα πρόσωπα που συλλαμβάνονται ή κρατούνται σε σχέση με ποινική κατηγορία εμπίπτουν ομοίως στο πεδίο εφαρμογής της συγκεκριμένης διάταξης. Τα σχετικά δικαιώματα αρχίζουν να ισχύουν από τη στιγμή κατά την οποία γνωστοποιείται στο εκάστοτε πρόσωπο ότι είναι ύποπτο για τη διάπραξη αδικήματος (π.χ. κατά τη σύλληψη ή από τη στιγμή κατά την οποία ο ύποπτος παύει πλέον να μπορεί να ανακτήσει την ελευθερία του και τελεί υπό κράτηση από τις αστυνομικές αρχές).

Άρθρο 2 – Το δικαίωμα σε συνδρομή δικηγόρου

55. Στο υπόψη άρθρο προβλέπεται το θεμελιώδες δικαίωμα του υπόπτου να λάβει συνδρομή δικηγόρου εφόσον το επιθυμεί. Το άρθρο ορίζει ότι η συνδρομή

δικηγόρου πρέπει να παρέχεται το ενωρίτερο δυνατό. Είναι σημαντικό να λάβει ο ύποπτος συνδρομή δικηγόρου προτού να απαντήσει σε οιεσδήποτε ερωτήσεις, διότι υπάρχει περίπτωση απαντώντας σε αυτές να πει κάτι για το οποίο αργότερα να μετανιώσει, διότι δεν αντιλαμβάνεται τις νομικές συνέπειες.

Άρθρο 3 – Υποχρέωση παροχής νομικής συνδρομής

56. Το άρθρο 6 παράγραφος 3 στοιχείο γ) της ΕΣΔΑ ορίζει με σαφήνεια ότι ένας ύποπτος έχει το δικαίωμα να υπερασπισθεί ο ίδιος τον εαυτό του, πράγμα που σημαίνει ότι δικαιούται να αρνηθεί την εκπροσώπησή του από δικηγόρο. Παρά το εν λόγω δικαίωμα, σε ορισμένες περιπτώσεις είναι ιδιαιτέρως ευκταίο να παρασχεθεί στον ύποπτο συνδρομή δικηγόρου. Οι περιπτώσεις αυτές καθορίζονται στο άρθρο 3 και περιλαμβάνουν τις εξής περιπτώσεις: την προσωρινή κράτηση του υπόπτου προ της δίκης· την επίσημη απαγγελία κατηγορίας κατά του υπόπτου για την τέλεση αξιόποινης πράξης η οποία συνδέεται με περίπλοκα αντικειμενικά ή νομικά δεδομένα ή η οποία επισύρει αυστηρή τιμωρία, ιδίως εάν σε ένα κράτος μέλος ενδέχεται να επιβληθεί μέγιστη ποινή φυλάκισης άνω του ενός έτους· την περίπτωση κατά την οποία έχει εκδοθεί κατά του υπόπτου «ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης» ή έχει υποβληθεί αίτηση έκδοσης ή έχει κινηθεί άλλου είδους διαδικασία παράδοσης· την περίπτωση κατά την οποία ο ύποπτος είναι ανήλικος ή δείχνει να μην μπορεί να κατανοήσει ή να παρακολουθήσει το περιεχόμενο ή το νόημα της διαδικασίας εξαιτίας της ηλικίας του ή της διανοητικής, σωματικής ή ψυχικής του κατάστασης. Δυνάμει της συγκεκριμένης διάταξης, τα κράτη μέλη οφείλουν να μεριμνούν για την καταβολή κάθε δυνατής προσπάθειας για την παροχή συνδρομής δικηγόρου, ιδίως στις προαναφερθείσες κατηγορίες προσώπων.

Άρθρο 4 – Υποχρέωση διασφάλισης της παροχής αποτελεσματικής συνδρομής δικηγόρου

57. Το υπόψη άρθρο προβλέπει ότι τα κράτη μέλη είναι σκόπιμο να φροντίζουν για τη διενέργεια ορισμένων ελέγχων, ώστε να βεβαιώνονται ότι η παρεχόμενη συνδρομή δικηγόρου είναι αποτελεσματική.

58. Η Επιτροπή επέλεξε να διευκρινίσει ότι μόνο δικηγόροι που πληρούν τον ορισμό του δικηγορικού επαγγέλματος σύμφωνα με το άρθρο 1 παράγραφος 2 στοιχείο α) της οδηγίας 98/5 ΕΚ[27] δύνανται να απασχολούνται γι' αυτόν το σκοπό, ούτως ώστε να είναι ευκολότερη η διασφάλιση της αποτελεσματικότητάς τους. Σε περίπτωση που η προσφερόμενη συνδρομή δικηγόρου δεν είναι αποτελεσματική, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να παρέχουν εναλλακτική λύση[28]. Το συγκεκριμένο δικαίωμα, που απορρέει από το άρθρο 6 παράγραφος 3 στοιχείο γ) της ΕΣΔΑ, έχει αποσαφηνισθεί με νομολογία του ΕΔΔΑ (π.χ. στο πλαίσιο της υπόθεσης *Artico κατά Ιταλίας*).

59. Επειδή ο ύποπτος δεν είναι πάντα σε θέση να κρίνει την αποτελεσματικότητα του δικηγόρου που τον εκπροσωπεί, τα κράτη μέλη βαρύνονται με την υποχρέωση να θεσπίσουν σύστημα για την εξακρίβωση της αποτελεσματικότητας σε τέτοιες περιπτώσεις.

---

27 Οδηγία 98/5/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Φεβρουαρίου 1998.

28 *Artico κατά Ιταλίας,* 13 Μαΐου 1980, Σειρά Α, αριθ. 37.

Άρθρο 5 – Το δικαίωμα σε δωρεάν συνδρομή δικηγόρου

60. Το υπόψη άρθρο προβλέπει ότι, οσάκις είναι εφαρμοστέο το άρθρο 3, η συνδρομή δικηγόρου πρέπει να παρέχεται δωρεάν στον ύποπτο σε περίπτωση που το κόστος της θα συνεπάγετο υπέρμετρη οικονομική επιβάρυνση για τον ύποπτο ή για τα πρόσωπα που αυτός συντηρεί. Τα κράτη μέλη υποχρεούνται να μεριμνούν για την ύπαρξη μηχανισμού με τον οποίον να εξακριβώνεται κατά πόσον ο ύποπτος έχει τα μέσα για να πληρώσει τη συνδρομή δικηγόρου. Βάσει της ΕΣΔΑ, ο κατηγορούμενος δεν είναι υποχρεωμένος να αποδείξει «πέραν πάσης αμφιβολίας» ότι δεν διαθέτει τα μέσα για να επωμισθεί το κόστος της νομικής του υπεράσπισης (*Pakelli κατά Γερμανίας*[29]). Τα κράτη μέλη είναι σκόπιμο να σέβονται τη συγκεκριμένη οδηγία του ΕΔΔΑ σε σχέση με την εκτίμηση της οικονομικής κατάστασης του εκάστοτε προσώπου.

61. Το υπόψη άρθρο ορίζει ότι η συνδρομή δικηγόρου πρέπει να παρέχεται δωρεάν εφόσον τα οικονομικά μέσα του εκάστοτε προσώπου υπολείπονται ενός προκαθορισμένου ελάχιστου ποσού. Ορισμένα κράτη μέλη προβαίνουν σε έλεγχο της οικονομικής κατάστασης για να εξακριβώσουν μήπως ο κατηγορούμενος «δεν διαθέτει επαρκή μέσα για να αναλάβει το κόστος της υπεράσπισής του». Σε κάποια άλλα κράτη μέλη ισχύει η δωρεάν παροχή συνδρομής δικηγόρου στους πάντες, με το σκεπτικό ότι ο έλεγχος της οικονομικής κατάστασης είναι δαπανηρός και ότι σε ορισμένες περιπτώσεις είναι δυνατή η ανάκτηση ενός μέρους του κόστους από τον κατηγορούμενο. Τα κράτη μέλη είναι ελεύθερα να εφαρμόζουν το σύστημα που κατά τη γνώμη τους παρουσιάζει τη μεγαλύτερη αποδοτικότητα κόστους, υπό την προϋπόθεση όμως ότι εξακολουθεί να υπάρχει δυνατότητα δωρεάν λήψης συνδρομής δικηγόρου οσάκις αυτή εξυπηρετεί το συμφέρον της απονομής δικαιοσύνης.

Άρθρο 6 – Το δικαίωμα σε δωρεάν διερμηνεία

62. Η παράσταση διερμηνέα ή μεταφραστή πρέπει να παρέχεται δωρεάν στον ύποπτο. Το συγκεκριμένο δικαίωμα έχει επιβεβαιωθεί από νομολογία του ΕΔΔΑ. Στην υπόθεση *Luedicke, Belkacem και Koç κατά Γερμανίας*, το ΕΔΔΑ απεφάνθη ότι από το άρθρο 6 παράγραφος 3 στοιχείο β) συνάγεται πως, εάν κάποιος δεν είναι σε θέση να ομιλήσει ή να κατανοήσει τη γλώσσα που χρησιμοποιείται στο δικαστήριο, πρέπει να γίνει σεβαστό το δικαίωμα του προσώπου αυτού να λάβει δωρεάν συνδρομή από διερμηνέα, χωρίς να αξιωθεί μεταγενέστερα από το πρόσωπο αυτό να καταβάλει τα σχετικά έξοδα[30]. Στην υπόθεση *Kamasinski κατά Αυστρίας*[31], το ΕΔΔΑ απεφάνθη ότι η ίδια αρχή ισχύει επιπλέον για τη μετάφραση του «αποδεικτικού υλικού».

63. Τα κράτη μέλη υποχρεούνται να παρέχουν διερμηνέα το ενωρίτερο δυνατό, αφ'ης στιγμής έχει διαπιστωθεί ότι ο ύποπτος δεν κατανοεί τη γλώσσα της διαδικασίας. Το δικαίωμα αυτό καλύπτει όλες τις ανακρίσεις από τις αστυνομικές αρχές και τις συναντήσεις του υπόπτου με τον δικηγόρο του. Ακόμη καλύπτει, μετά την απαγγελία κατηγορίας, τις περιπτώσεις κατά τις οποίες είναι υποχρεωτική η παρουσία του

---

29 *Pakelli κατά Γερμανίας,* απόφαση της 25ης Απριλίου 1983, Σειρά Α αριθ. 64 παρ. 34.

30 *Luedicke, Belkacem και Koç κατά Γερμανίας* – απόφαση της 28ης Νοεμβρίου 1978, Σειρά Α αριθ. 29 παρ. 46.

31 *Kamasinski κατά Αυστρίας* (βλ. παραπάνω).

κατηγορουμένου σε δικαστήριο. Από τη νομολογία του ΕΔΔΑ προκύπτει με σαφήνεια ότι η υποχρέωση παροχής διερμηνέα, που προβλέπεται στην ΕΣΔΑ, δεν γίνεται πάντοτε σεβαστή[32]. Στο άρθρο 6 της απόφασης-πλαισίου καθορίζεται το περιεχόμενο του δικαιώματος και επισημαίνεται ότι αυτό ισχύει «καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας».

64. Το υπόψη άρθρο καλύπτει τα άτομα με αναπηρίες που επηρεάζουν την ικανότητα ακοής ή ομιλίας. Το άρθρο 6 παράγραφος 3 της ΕΣΔΑ ορίζει ότι κάθε πρόσωπο που κατηγορείται για την τέλεση αξιόποινης πράξεως έχει το δικαίωμα να ενημερωθεί για το περιεχόμενο της εις βάρος του κατηγορίας, ούτως ώστε να κατανοήσει τη φύση και τον λόγο αυτής. Έχει επίσης το δικαίωμα στην παράσταση διερμηνέα εάν δεν είναι σε θέση να κατανοήσει τη γλώσσα που χρησιμοποιείται στο δικαστήριο. Το ίδιο ισχύει για τους κωφούς υπόπτους ή για τα άτομα με αναπηρίες που επηρεάζουν την ικανότητα ακοής ή ομιλίας. Η ελλιπής επικοινωνία ενδέχεται να επηρεάσει τις πιθανότητες ενός κωφού υπόπτου να τύχει δίκαιης μεταχείρισης κατά τις ανακρίσεις από τους υπαλλήλους επιβολής του νόμου. Ακόμη επηρεάζει τις πιθανότητές του να τύχει δίκαιης δίκης. Για τον λόγο αυτό, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να φροντίζουν ούτως ώστε να παρέχεται στα αστυνομικά τμήματα και στα δικαστήρια διερμηνεία στη νοηματική γλώσσα από κατάλληλα εξειδικευμένους διερμηνείς προς διευκόλυνση των κωφών υπόπτων. Λόγω της δυνητικής σοβαρότητας των συνεπειών της κακής ή ακατάλληλης διερμηνείας, έχει σημασία να καλούνται να παρέχουν τις υπηρεσίες τους στις δίκες και κατά τις αστυνομικές ανακρίσεις μόνο ειδικευμένοι και έμπειροι διερμηνείς της νοηματικής γλώσσας.

65. Μερικοί κωφοί χρειάζονται τη βοήθεια προσώπου το οποίο διαθέτει την ικανότητα μετάδοσης νοημάτων με τα χείλια. Τα πρόσωπα αυτά μπορούν να επικοινωνούν με κωφούς που δεν γνωρίζουν ή δεν χρησιμοποιούν τη νοηματική γλώσσα, αλλά οι οποίοι συνήθως διαθέτουν αυξημένη ικανότητα ανάγνωσης των χειλιών. Το υπόψη άρθρο προβλέπει επίσης τη δυνατότητα αυτή ως εναλλακτική λύση.

Άρθρο 7 – Το δικαίωμα στη δωρεάν μετάφραση κρίσιμων εγγράφων

66. Προβλέπεται δικαίωμα στη μετάφραση συναφούς υλικού, αλλά το δικαίωμα αυτό δεν είναι απεριόριστο. Το ΕΔΔΑ έχει αποφανθεί ότι το άρθρο 6 παράγραφος 3 στοιχείο ε) της ΕΣΔΑ δεν επιτάσσει τη γραπτή μετάφραση του συνόλου του έγγραφου αποδεικτικού υλικού ούτε όλων των επίσημων εγγράφων της διαδικασίας, αλλά ότι επιβάλλεται να μεταφράζονται τα έγγραφα τα οποία ο κατηγορούμενος «πρέπει να κατανοήσει προκειμένου να τύχει δίκαιης δίκης»[33]. Οι κανόνες για το φάσμα υλικού το οποίο πρέπει να μεταφράζεται διαφέρουν από το ένα κράτος μέλος στο άλλο και επιπλέον εξαρτώνται από τον χαρακτήρα της διαδικασίας. Οι αποκλίσεις αυτές είναι αποδεκτές, υπό την προϋπόθεση ότι η διαδικασία παραμένει «δίκαιη». Κανονικά πρέπει να εναπόκειται στον συνήγορο υπεράσπισης να ζητήσει τη μετάφραση των εγγράφων που ενδεχομένως θεωρεί απαραίτητα πέραν των εγγράφων που μεταφράζονται με πρωτοβουλία της εισαγγελίας. Επειδή η διεξαγωγή της υπεράσπισης αποτελεί κατ' ουσία ένα θέμα που ρυθμίζεται μεταξύ του κατηγορουμένου και του συνηγόρου του, ο συνήγορος υπεράσπισης γνωρίζει

---

32 Η υπόθεση *Cuscani κατά Ηνωμένου Βασιλείου* (απόφαση της 24ης Σεπτεμβρίου 2002) αποτελεί καλό παράδειγμα υπόθεσης στην οποία το δικαστήριο είχε προτείνει την παροχή διερμηνείας από τον αδελφό του κατηγορουμένου, γεγονός που κρίθηκε ότι αντέβαινε στο άρθρο 6.

33 *Kamasinski κατά Αυστρίας,* βλ. παραπάνω, παρ. 74.

καλύτερα από οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο ποια έγγραφα είναι απαραίτητα. Επομένως, το υπό εξέταση άρθρο αναθέτει στις αρμόδιες αρχές την ευθύνη να αποφασίζουν για το ποια έγγραφα πρέπει να διατίθενται μεταφρασμένα, αλλά ο δικηγόρος του υπόπτου έχει το δικαίωμα να ζητήσει την παροχή και πρόσθετων εγγράφων σε μετάφραση.

Άρθρο 8 – Ακρίβεια της μετάφρασης και της διερμηνείας

67. Η στάθμη της διερμηνείας και της μετάφρασης πρέπει να είναι αρκούντως υψηλή, ώστε να είναι σε θέση ο ύποπτος να κατανοήσει τη φύση και τον λόγο της εις βάρος του κατηγορίας.

68. Τα κράτη μέλη υποχρεούνται να φροντίζουν για την ύπαρξη, στο πλαίσιο της έννομης τάξης τους, κατάλληλων ρυθμίσεων, ούτως ώστε, σε περίπτωση που οι δικηγόροι, οι δικαστές, οι κατηγορούμενοι ή οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο που συμμετέχει σε ποινική διαδικασία αντιληφθούν ότι οι υπηρεσίες διερμηνείας που παρέχονται από συγκεκριμένο διερμηνέα ή σε μία ειδική περίπτωση δεν είναι της απαιτούμενης στάθμης, να μπορούν να το αναφέρουν, ώστε να ορισθεί αντικαταστάτης μεταφραστής ή διερμηνέας.

Άρθρο 9 – Καταγραφή της διαδικασίας

69. Η ποιοτική στάθμη που πρέπει να παρέχεται σύμφωνα με την ΕΣΔΑ είναι τέτοια που να επιτρέπει την «ουσιαστική συμμετοχή» του κατηγορουμένου στη διαδικασία. Σε περίπτωση που ο κατηγορούμενος προσφύγει εν συνεχεία στο ΕΔΔΑ υποστηρίζοντας ότι η διερμηνεία ήταν ανεπαρκής και επιζήμια για την ουσιαστική συμμετοχή του στη διαδικασία, έχει σημασία να υπάρχει μέθοδος για την εξακρίβωση της ποιοτικής στάθμης της διερμηνείας. Ως εκ τούτου, τα κράτη μέλη πρέπει να φροντίζουν για την ύπαρξη κάποιας ηχογράφησης που να μπορεί να χρησιμεύσει σε περίπτωση νομικής αμφισβήτησης.

70. Σκοπός της συγκεκριμένης διάταξης είναι να υπάρχει μέθοδος για την εξακρίβωση της πιστότητας της διερμηνείας και όχι για την αμφισβήτηση της διαδικασίας από οποιαδήποτε άλλη άποψη, διότι διαφορετικά κάτι τέτοιο θα οδηγούσε στην προνομιακή μεταχείριση των υπόπτων που χρειάζονται διερμηνεία. Ως εκ τούτου, οι εγγραφές μπορούν να χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά και μόνο για τον συγκεκριμένο σκοπό.

Άρθρο 10 – Το δικαίωμα σε ειδική φροντίδα

71. Το υπόψη άρθρο προβλέπει ότι τα κράτη μέλη πρέπει να φροντίζουν ούτως ώστε κάθε πρόσωπο που αδυνατεί να κατανοήσει ή να παρακολουθήσει τη διαδικασία εξαιτίας της ηλικίας του ή της διανοητικής, σωματικής ή ψυχικής του κατάστασης να μπορεί να λάβει την απαιτούμενη ειδική φροντίδα, π.χ. ιατροφαρμακευτική περίθαλψη ή παρουσία γονέα εάν πρόκειται για ανήλικο. Το καθήκον παροχής ειδικής φροντίδας ισχύει καθ' όλη τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας. Σκοπός του εν λόγω διευρυμένου καθήκοντος παροχής φροντίδας είναι η προαγωγή του δίκαιου χαρακτήρα των δικών και η αποτροπή του ενδεχομένου δικαστικής πλάνης εξαιτίας της ευάλωτης θέσης του υπόπτου. Από τις σχετικές διαβουλεύσεις και τις απαντήσεις που δόθηκαν στο Πράσινο Βιβλίο κατέστη σαφές ότι ο προσδιορισμός των υπόπτων που βρίσκονται σε ευάλωτη θέση είναι δυσχερής. Το ελάχιστο που αναμένεται από τους υπαλλήλους επιβολής του νόμου είναι να αναρωτηθούν κατά

πόσον ο ύποπτος είναι σε θέση να κατανοήσει ή να παρακολουθήσει τη διαδικασία, με βάση την ηλικία του ή τη διανοητική, σωματική ή ψυχική του κατάσταση. Κάθε μέτρο που λαμβάνεται εξαιτίας του δικαιώματος αυτού πρέπει να μνημονεύεται γραπτώς στα πρακτικά που τηρούνται για τους υπόπτους.

Άρθρο 11 – Τα δικαιώματα των υπόπτων που δικαιούνται ειδική φροντίδα

72. Στο συγκεκριμένο άρθρο προσδιορίζονται οι ενέργειες που πρέπει να πραγματοποιούνται προς εφαρμογή του άρθρου 10. Για να εξακριβώνεται η τήρηση των κατάλληλων διαδικασιών κατά την ανάκριση από τις αρχές επιβολής του νόμου προσώπων που δεν είναι σε θέση να κατανοήσουν ή να παρακολουθήσουν τη διαδικασία, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να μεριμνούν για την ηχογράφηση ή τη βιντεοσκόπηση της τυχόν ανάκρισής τους προ της δίκης. Αντίγραφο της εν λόγω ηχογράφησης ή βιντεοσκόπησης πρέπει να διατίθεται σε κάθε διάδικο που υποβάλλει σχετικό αίτημα σε περίπτωση νομικής αμφισβήτησης.

73. Πρέπει να παρέχεται ιατροφαρμακευτική περίθαλψη στους υπόπτους που την έχουν ανάγκη.

74. Όταν ένας ύποπτος δικαιούται να λάβει ειδική φροντίδα, πρέπει, αναλόγως της περιπτώσεως, να του επιτρέπεται να συνοδεύεται από ενδεδειγμένο τρίτο πρόσωπο κατά την αστυνομική ανάκριση, ούτως ώστε να παρέχεται πρόσθετη εγγύηση για τον δίκαιο χαρακτήρα της διαδικασίας.

Άρθρο 12 – Το δικαίωμα επικοινωνίας

75. Στο υπόψη άρθρο διατυπώνεται το δικαίωμα κάθε προσώπου που τελεί υπό προσωρινή κράτηση στην όσο το δυνατόν ενωρίτερη ειδοποίηση σχετικά της οικογένειάς του, των προσώπων που εξομοιούνται με την οικογένειά του ή του εργοδότη του.

76. Βάσει της προτεινόμενης ρύθμισης, σε περίπτωση που δεν ενδείκνυται η απευθείας επικοινωνία, τότε η επικοινωνία μπορεί να πραγματοποιηθεί με άλλους τρόπους, π.χ. με τη μεσολάβηση των προξενικών αρχών ή κάποιας διεθνούς ανθρωπιστικής οργάνωσης.

Άρθρο 13 – Το δικαίωμα επικοινωνίας με τις προξενικές αρχές

77. Στο υπόψη άρθρο διατυπώνεται εκ νέου το δικαίωμα επικοινωνίας με τις προξενικές αρχές. Το άρθρο ορίζει ότι τα κράτη μέλη υποχρεούνται να μεριμνούν για τη διασφάλιση του δικαιώματος κάθε αλλοδαπού κρατουμένου που το επιθυμεί να ζητά και να επιτυγχάνει την ενημέρωση των προξενικών αρχών της χώρας καταγωγής του σχετικά με το γεγονός της κράτησης.

78. Εάν ένας ύποπτος που τελεί υπό κράτηση δεν επιθυμεί τη συνδρομή των προξενικών αρχών της χώρας καταγωγής του, πρέπει να μπορεί να λάβει συνδρομή από διεθνή ανθρωπιστική οργάνωση. Με την επιφύλαξη τυχόν διαφορετικής απόφασης των επιμέρους κρατών μελών, η πλέον κατάλληλη διεθνής ανθρωπιστική οργάνωση που προσφέρει αυτού του είδους τη συνδρομή είναι η Διεθνής Επιτροπή του Ερυθρού Σταυρού (ΔΕΕΣ), στης οποίας τα επίσημα καθήκοντα συγκαταλέγεται η

πραγματοποίηση επισκέψεων σε κρατουμένους[34]. Τα κράτη μέλη καλούνται να αποφασίσουν το ποιες διεθνείς ανθρωπιστικές οργανώσεις αναγνωρίζουν, ούτως ώστε να είναι δυνατό να χρησιμοποιηθεί καταλλήλως η έννοια της «αναγνωρισμένης διεθνούς ανθρωπιστικής οργάνωσης» και να αποτρέπεται η χρησιμοποίηση οργανώσεων που δεν έχουν λάβει έγκριση από το οικείο κράτος μέλος.

79. Τα κράτη μέλη υπέχουν υποχρεώσεις έναντι των αλλοδαπών υπηκόων που κατοικούν νομίμως από μακρού στο έδαφός τους, ιδίως εάν αυτοί είναι πρόσφυγες. Ένας πρόσφυγας ο οποίος έχει διαφύγει από το καθεστώς που επικρατεί στη χώρα καταγωγής του είναι φυσικό να μην επιθυμεί τη συνδρομή των προξενικών αρχών της χώρας αυτής. Οι πρόσφυγες πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να επικοινωνούν με τους εκπροσώπους τυχόν άλλου κράτους το οποίο έχει συμφωνήσει να υπερασπίζεται τα συμφέροντά τους[35] ή διεθνούς ανθρωπιστικής οργάνωσης προκειμένου να λάβουν συνδρομή αυτής της μορφής[36]. Στο άρθρο προτείνεται η επέκταση του δικαιώματος σε προξενική συνδρομή στους αλλοδαπούς υπηκόους που κατοικούν νομίμως από μακρού στο έδαφος του πέμποντος κράτους, ιδίως εάν τους έχει αναγνωρισθεί η ιδιότητα του πρόσφυγα. Τα κράτη μέλη οφείλουν να φροντίζουν για την παροχή στον ύποπτο της εναλλακτικής δυνατότητας να επιλέξει τη συγκεκριμένη μορφή συνδρομής.

Άρθρο 14 – Υποχρέωση έγγραφης ενημέρωσης των υπόπτων σχετικά με τα δικαιώματά τους – «Έγγραφο δικαιωμάτων»

80. Στο άρθρο 14 διατυπώνεται η υποχρέωση των κρατών μελών να διασφαλίζουν την ενημέρωση όλων των υπόπτων που κρατούνται ή συλλαμβάνονται σχετικά με τα θεμελιώδη δικαιώματά τους, με την επίδοση σε αυτούς έγγραφης γνωστοποίησης των δικαιωμάτων αυτών. Το «έγγραφο δικαιωμάτων» πρέπει να είναι διαθέσιμο στις επίσημες κοινοτικές γλώσσες, είτε σε χαρτί είτε σε ηλεκτρονική μορφή, ούτως ώστε να είναι δυνατή η εκτύπωσή του όταν είναι απαραίτητη. Τα κράτη μέλη δύνανται να αξιολογήσουν την ανάγκη να είναι διαθέσιμες μεταφράσεις σε γλώσσες που χρησιμοποιούνται με μεγάλη συχνότητα στον εκάστοτε τόπο. Οι οικείες αρχές είναι κατεξοχήν σε θέση να γνωρίζουν ποιες είναι αυτές οι γλώσσες για τον κάθε τόπο. Η Επιτροπή προτείνει να επιδίδεται στους υπόπτους ένα «έγγραφο δικαιωμάτων» το ενωρίτερο δυνατό μετά τη σύλληψη. Η πλέον ενδεδειγμένη ρύθμιση είναι να

---

34 Απόσπασμα της ετήσιας έκθεσης της ΔΕΕΣ για το 2002: «[Κατά το 2002] αντιπρόσωποι της ΔΕΕΣ επισκέφτηκαν 448.063 κρατουμένους σε 2.007 τόπους κράτησης σε περισσότερες από 75 χώρες. Εκ των κρατουμένων αυτών, 26.727 κρατούμενοι καταγράφτηκαν και δέχτηκαν επίσκεψη το 2002 για πρώτη φορά. Εκδόθηκαν συνολικά 47.205 βεβαιώσεις κράτησης. Οι κρατούμενοι που δεν αποτέλεσαν αντικείμενο ατομικής παρακολούθησης αλλά παρόλα αυτά έλαβαν βοήθεια από τη ΔΕΕΣ περιλαμβάνονται στον συνολικό αριθμό των κρατουμένων που δέχτηκαν επίσκεψη.».

35 Ο κανόνας αριθ. 38 εκ των «Πρότυπων ελάχιστων κανόνων για τη μεταχείριση των φυλακισμένων», που εκδόθηκαν το 1955 από τη Διάσκεψη του ΟΗΕ για την πρόληψη του εγκλήματος και τη μεταχείριση των υποδίκων: (1) […]. (2) Ανάλογη δυνατότητα επικοινωνίας με το διπλωματικό εκπρόσωπο του κράτους το οποίο μεριμνά για τα συμφέροντα τέτοιων προσώπων ή με οποιαδήποτε εθνική ή διεθνή αρχή επιφορτισμένη με την προστασία τους παρέχεται στους κρατουμένους υπηκόους κρατών που δεν διαθέτουν διπλωματική ή προξενική εκπροσώπηση στη χώρα, καθώς και στους πρόσφυγες ή απάτριδες.

36 Άρθρο 16 του corpus αρχών για την προστασία παντός προσώπου που τίθεται υπό κράτηση ή φυλάκιση οποιασδήποτε μορφής, το οποίο εγκρίθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών το 1988: 1.[…] 2. Αν ο τιθέμενος υπό κράτηση ή φυλάκιση είναι αλλοδαπός, ενημερώνεται επίσης αμελλητί για το δικαίωμά του να επικοινωνήσει κατά πρόσφορο τρόπο με […] τον εκπρόσωπο του αρμόδιου διεθνούς οργανισμού, εφόσον είναι πρόσφυγας ή έχει τεθεί καθ' οιονδήποτε άλλο τρόπο υπό την προστασία διακυβερνητικού οργανισμού.

υπογράφεται το έγγραφο δικαιωμάτων και από τον εκάστοτε υπάλληλο επιβολής του νόμου και από τον ύποπτο, ως απόδειξη του γεγονότος ότι το υπόψη έγγραφο προσεφέρθη προς επίδοση, επιδόθηκε και παρελήφθη. Εντούτοις, η Επιτροπή γνωρίζει ότι οι ύποπτοι είναι πιθανό να είναι απρόθυμοι να υπογράψουν οτιδήποτε στο αστυνομικό τμήμα. Το έγγραφο δικαιωμάτων πρέπει να διατίθεται σε δύο αντίτυπα, εκ των οποίων το ένα (υπογεγραμμένο) αντίτυπο φυλάσσεται από τον υπάλληλο επιβολής του νόμου, ενώ το άλλο (υπογεγραμμένο) αντίτυπο φυλάσσεται από τον ύποπτο. Πρέπει δε να καταχωρείται στα πρακτικά σημείωση για το ότι το έγγραφο δικαιωμάτων προσεφέρθη πράγματι προς επίδοση και για το κατά πόσον ο ύποπτος δέχτηκε να το υπογράψει.

81. Το παράρτημα Α περιέχει προτεινόμενο έντυπο με ενιαία διατύπωση για το «έγγραφο δικαιωμάτων». Εκεί δηλώνεται η γλώσσα που χρησιμοποιείται κάθε φορά, ώστε το έγγραφο δικαιωμάτων που επιδίδεται στον εκάστοτε ύποπτο να είναι συνταγμένο σε γλώσσα κατανοητή σε αυτόν. Στη συνέχεια καθορίζονται τα θεμελιώδη δικαιώματα σε συνδρομή δικηγόρου, σε διερμηνεία, σε ειδική φροντίδα και σε προξενική συνδρομή, εάν ισχύουν, ως επικεφαλίδες οι οποίες συμπληρώνονται από τα κράτη μέλη.

Άρθρο 15- Αξιολόγηση και παρακολούθηση της αποτελεσματικότητας της απόφασης-πλαισίου

82. Είναι πολύ σημαντικό να υπάρξει πλήρης αξιολόγηση και παρακολούθηση της παρούσας απόφασης-πλαισίου. Πέραν της υποβολής εκθέσεων σχετικά με την προσήκουσα εφαρμογή των διατάξεών της στο πλαίσιο της εθνικής νομοθεσίας, η Επιτροπή προτείνει την πραγματοποίηση τακτικής παρακολούθησης. Τούτο έχει ιδιαίτερη σημασία για τις νομοθετικές διατάξεις που προσπορίζουν δικαιώματα, διότι τα δικαιώματα αυτά στερούνται νοήματος εάν δεν γίνονται σεβαστά. Μόνον η τακτική παρακολούθηση είναι ικανή να οδηγήσει σε συμπέρασμα για την πλήρη συμμόρφωση. Πέραν αυτού, για να επιτευχθεί ο δεδηλωμένος στόχος της ενίσχυσης της αμοιβαίας εμπιστοσύνης, που επιδιώκεται με την απόφαση-πλαίσιο, είναι απαραίτητο να υπάρχουν δημόσιες, επαληθεύσιμες στατιστικές και εκθέσεις που να αποδεικνύουν τη συμμόρφωση με τα δικαιώματα, ούτως ώστε οι παρατηρούντες τα πράγματα σε άλλα κράτη μέλη (όχι μόνο παράγοντες της εκτελεστικής εξουσίας αλλά και δικηγόροι, πανεπιστημιακοί και μη κυβερνητικές οργανώσεις) να μπορούν να έχουν τη βεβαιότητα ότι τα δικαιώματα που συνιστούν μια δίκαιη δίκη γίνονται σεβαστά στην κάθε εθνική έννομη τάξη. Η αξιολόγηση και η παρακολούθηση ενδείκνυται να πραγματοποιούνται υπό την επίβλεψη της Επιτροπής. Η διεξαγωγή της αναγκαίας έρευνας και ανάλυσης είναι δυνατό να ανατίθεται σε ανεξάρτητο κλιμάκιο.

83. Στο ψήφισμά του της 5ης Ιουλίου 2001 σχετικά με την κατάσταση των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εισηγείτο «τη δημιουργία δικτύου νομικών εμπειρογνωμόνων, που να διαθέτουν ειδικές γνώσεις στον τομέα των δικαιωμάτων του ανθρώπου, και νομικών από όλα τα κράτη μέλη, το οποίο θα παράσχει υψηλό βαθμό εμπειρογνωμοσύνης και θα επιτρέψει στο Κοινοβούλιο να αξιολογήσει την εφαρμογή εκάστου εκ των δικαιωμάτων που προβλέπονται, ιδίως, στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (ΧΘΔΕΕ), λαμβάνοντας υπόψη την εξέλιξη των εθνικών νομοθεσιών, τη νομολογία του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των

Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, καθώς και την τυχόν καίρια νομολογία των εθνικών και συνταγματικών δικαστηρίων των κρατών μελών»[37]. Πράγματι συνεστήθη «Δίκτυο ανεξάρτητων εμπειρογνωμόνων για τα θεμελιώδη δικαιώματα» (στο εξής: «το Δίκτυο»), που υπέβαλε την πρώτη του έκθεση στις 31 Μαρτίου 2003. Τα καθήκοντά του περιλαμβάνουν την κατάρτιση ετήσιας έκθεσης για την κατάσταση των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Στο πλαίσιο αυτό, το Δίκτυο εξετάζει τη συμμόρφωση με τα άρθρα 47 και 48 του ΧΘΔΕΕ[38]. Το άρθρο 47 του Χάρτη ορίζει τα εξής: «Κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα να δικαστεί η υπόθεσή του δίκαια, δημόσια και εντός ευλόγου προθεσμίας, από ανεξάρτητο και αμερόληπτο δικαστήριο, που έχει προηγουμένως συσταθεί νομίμως. Κάθε πρόσωπο έχει τη δυνατότητα να συμβουλεύεται δικηγόρο και να του αναθέτει την υπεράσπιση και εκπροσώπησή του. Σε όσους δεν διαθέτουν επαρκείς πόρους, παρέχεται ευεργέτημα πενίας, εφόσον το ευεργέτημα αυτό είναι αναγκαίο για να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική πρόσβαση στη δικαιοσύνη.». Το άρθρο 48 του Χάρτη ορίζει τα εξής: «[…]Διασφαλίζεται ο σεβασμός των δικαιωμάτων της υπεράσπισης σε κάθε κατηγορούμενο.».

84. Θα ήταν ενδεχομένως σκόπιμο να αξιοποιηθεί το έργο αξιολόγησης που έχει επιτελέσει το Δίκτυο σε σχέση με τα άρθρα 47 και 48 του ΧΘΔΕΕ και να εξετασθεί κατά πόσον κάτι τέτοιο δύναται να αποτελέσει ενδεδειγμένη μακροπρόθεσμη λύση. Η Επιτροπή θα μπορούσε μεταγενέστερα να προκρίνει διαφορετικό σύστημα αξιολόγησης και παρακολούθησης. Σε περίπτωση που το Δίκτυο παύσει να εκτελεί τα καθήκοντά του ή να παρέχει τις αναγκαίες υπηρεσίες, καθώς και σε περίπτωση που η Επιτροπή προκρίνει διαφορετικό σύστημα αξιολόγησης και παρακολούθησης, θα μπορούσε να ορισθεί άλλο κατάλληλο όργανο για την ανάλυση των δεδομένων και των στοιχείων που διατίθενται από τα κράτη μέλη κατ' εφαρμογή των διατάξεων της απόφασης-πλαισίου.

85. Η αξιολόγηση και η παρακολούθηση θα αποβούν προς όφελος όλων των κρατών μελών. Θα τους επιτρέπουν να δείχνουν σε άλλες χώρες ότι σέβονται τα δικαιώματα που είναι συνυφασμένα με μια δίκαιη δίκη και θα τους επιτρέπουν να παρέχουν διαβεβαιώσεις σε όσους καταγίνονται με την εφαρμογή των μέτρων του «προγράμματος αμοιβαίας αναγνώρισης» στο κράτος καταγωγής τους, εάν αποδειχθούν απαραίτητες τέτοιες διαβεβαιώσεις, για το ότι οι εγγυήσεις με τις οποίες διασφαλίζονται ισοδύναμα πρότυπα διεξαγωγής δίκαιων δικών λειτουργούν αποτελεσματικά σε άλλα κράτη μέλη. Σκοπός της αξιολόγησης είναι η εξαγωγή γενικών συμπερασμάτων, και δεν θα εξετάζονται οι δικαστικές αποφάσεις.

Άρθρο 16 – Υποχρέωση συγκέντρωσης στοιχείων

86. Για να είναι δυνατή η παρακολούθηση της απόφασης-πλαισίου και η διενέργεια του απαραίτητου ελέγχου της συμμόρφωσης με τις διατάξεις της, το άρθρο 16 ορίζει ότι τα κράτη μέλη υποχρεούνται να συλλέγουν σχετικά στοιχεία και ότι τα στοιχεία αυτά πρέπει να αναλύονται, για να μπορούν να αξιοποιηθούν. Τα κράτη μέλη οφείλουν να παρέχουν συναφή στατιστικά δεδομένα, μεταξύ άλλων, για τα εξής θέματα:

---

37 Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την κατάσταση των θεμελιωδών δικαιωμάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση (2000) (2000/2231(INI)).

38 ΕΕ C 364 της 18.12.2000.

(α) για τον συνολικό αριθμό ατόμων που ανακρίθηκαν σε σχέση με ποινική κατηγορία, τον αριθμό των ατόμων κατά των οποίων απαγγέλθηκε κατηγορία για ποινικό αδίκημα, για το κατά πόσον παρεσχέθη συνδρομή δικηγόρου και για το ποσοστό των περιπτώσεων στις οποίες η παροχή αυτή έγινε δωρεάν ή μερικώς δωρεάν·

(β) για τον αριθμό ατόμων που ανακρίθηκαν σε σχέση με ποινικό αδίκημα και των οποίων ο βαθμός κατανόησης της γλώσσας της διαδικασίας ήταν τέτοιος ώστε να απαιτηθούν οι υπηρεσίες διερμηνέα κατά την ανάκριση από τις αστυνομικές αρχές. Είναι επίσης σκόπιμο να καταγράφονται οι διάφορες επιμέρους εθνικότητες και να διευκρινίζεται ο αριθμός των ατόμων που χρειάστηκαν διερμηνεία στη νοηματική γλώσσα·

(γ) για τον αριθμό των αλλοδαπών που ανακρίθηκαν σε σχέση με ποινικό αδίκημα και για τους οποίους ζητήθηκε προξενική συνδρομή. Είναι σκόπιμο να καταγράφεται ο αριθμός αλλοδαπών υπόπτων που αρνήθηκαν την προσφορά προξενικής συνδρομής. Είναι επίσης σκόπιμο να καταγράφονται οι διάφορες επιμέρους εθνικότητες των υπόπτων·

(δ) για τον αριθμό ατόμων κατά των οποίων απαγγέλθηκε κατηγορία για ποινικό αδίκημα και για τους οποίους ζητήθηκε η παροχή υπηρεσιών διερμηνέα προ της δίκης, κατά τη διάρκεια δίκης ή/και κατά την εκδίκαση των τυχόν ένδικων μέσων. Είναι επίσης σκόπιμο να καταγράφονται οι διάφορες επιμέρους εθνικότητες και οι γλώσσες που χρησιμοποιήθηκαν·

(ε) για τον αριθμό ατόμων κατά των οποίων απαγγέλθηκε κατηγορία για ποινικό αδίκημα και για τους οποίους ζητήθηκε η παροχή υπηρεσιών μεταφραστή για τη μετάφραση εγγράφων προ της δίκης, κατά τη διάρκεια δίκης ή/και κατά την εκδίκαση των τυχόν ένδικων μέσων. Είναι επίσης σκόπιμο να καταγράφονται οι διάφορες επιμέρους εθνικότητες και οι γλώσσες που χρησιμοποιήθηκαν. Είναι σκόπιμο να διευκρινίζεται ο αριθμός των ατόμων που χρειάστηκαν διερμηνεία στη νοηματική γλώσσα·

(στ) για τον αριθμό των ατόμων που ανακρίθηκαν ή/και κατά των οποίων απαγγέλθηκε κατηγορία για ποινικό αδίκημα για τους οποίους κρίθηκε ότι δεν ήταν σε θέση να κατανοήσουν ή να παρακολουθήσουν το περιεχόμενο ή το νόημα της διαδικασίας εξαιτίας της ηλικίας τους ή της διανοητικής, σωματικής ή ψυχικής τους κατάστασης, μαζί με στατιστικά δεδομένα για το είδος της ειδικής φροντίδας που ενδεχομένως τους παρασχέθηκε·

(ζ) για τον αριθμό των «εγγράφων δικαιωμάτων» που επιδόθηκαν σε υπόπτους, με αναλυτική διευκρίνιση των γλωσσών στις οποίες ήταν συνταγμένα τα έγγραφα αυτά.

Άρθρο 17 – Ρήτρα μη υποβάθμισης των προτύπων

87. Σκοπός του υπόψη άρθρου είναι να διασφαλισθεί ότι η απόφαση-πλαίσιο δεν θα έχει ως συνέπεια την υποβάθμιση των προτύπων στα κράτη μέλη. Κατά τη φάση των διαβουλεύσεων, οι αντιπρόσωποι ορισμένων κρατών μελών εξέφρασαν την ανησυχία ότι ο καθορισμός κοινών ελάχιστων προτύπων θα προκαλούσε μια τέτοια υποβάθμιση. Τα κράτη μέλη παραμένουν απολύτως ελεύθερα να θεσπίζουν πρότυπα

πιο αυστηρά από αυτά που συμφωνούνται στο πλαίσιο της παρούσας απόφασης-πλαισίου.

Άρθρο 18 - Εφαρμογή

88. Το υπόψη άρθρο προβλέπει ότι τα κράτη μέλη οφείλουν να θέσουν σε εφαρμογή την απόφαση-πλαίσιο έως την 1η Ιανουαρίου 2006 και να αποστείλουν στη Γενική Γραμματεία του Συμβουλίου και στην Επιτροπή, μέχρι την ίδια ημερομηνία, το κείμενο των διατάξεων που θα θεσπίσουν με σκοπό την ενσωμάτωσή της στην εθνική τους νομοθεσία. Ένα εξάμηνο μετά τη θέση σε εφαρμογή, η Επιτροπή πρέπει να υποβάλει έκθεση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο, όπου θα εκτιμά τον βαθμό στον οποίο τα κράτη μέλη θα έχουν λάβει τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να συμμορφωθούν με την παρούσα απόφαση-πλαίσιο. Ταυτόχρονα με την έκθεση, η Επιτροπή δύναται, εάν το κρίνει απαραίτητο, να υποβάλει νομοθετικές προτάσεις.

Άρθρο 19 – Έναρξη ισχύος

89. Το υπόψη άρθρο προβλέπει ότι η απόφαση-πλαίσιο θα τεθεί σε ισχύ την εικοστή ημέρα μετά την ημέρα της δημοσίευσής της στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Παράρτημα Α – Τυποποιημένη ενιαία διατύπωση που θα χρησιμοποιείται στο «Έγγραφο δικαιωμάτων»

90. Στο παράρτημα Α παρατίθεται πρότυπο για την ενιαία διατύπωση που θα χρησιμοποιείται στο «Έγγραφο δικαιωμάτων». Σε αυτό διατυπώνονται υπό μορφή επικεφαλίδας τα δικαιώματα που απορρέουν από την παρούσα απόφαση-πλαίσιο και τα οποία, κατά την Επιτροπή, αποτελούν θεμελιώδη κοινά δικαιώματα που πρέπει να χορηγούνται στους υπόπτους κατά τη σύλληψή τους (δικαίωμα σε συνδρομή δικηγόρου, δικαίωμα σε διερμηνέα, απόφαση για την παροχή ειδικής φροντίδας, δικαίωμα επικοινωνίας με προξενική αρχή για τους αλλοδαπούς).

2004/0113 (CNS)

Πρόταση

ΑΠΟΦΑΣΗ-ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

σχετικά με ορισμένα δικονομικά δικαιώματα στο πλαίσιο ποινικών διαδικασιών σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση

ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ,

Έχοντας υπόψη:

τη συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, και ιδίως το άρθρο 31 παράγραφος 1 στοιχείο γ),

την πρόταση της Επιτροπής[39],

τη γνώμη του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου[40],

Εκτιμώντας τα εξής:

(1) Η Ευρωπαϊκή Ένωση έθεσε ως στόχο τη διατήρηση και ανάπτυξη ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης. Με βάση τα Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Τάμπερε της 15ης και 16ης Οκτωβρίου 1999, ιδίως δε με βάση το σημείο 33, η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης θα πρέπει να αποτελέσει τον ακρογωνιαίο λίθο της δικαστικής συνεργασίας τόσο σε αστικές όσο και σε ποινικές υποθέσεις στην Ένωση.

(2) Στις 29 Νοεμβρίου 2000, το Συμβούλιο, κατ' εφαρμογή των Συμπερασμάτων του Τάμπερε, θέσπισε πρόγραμμα μέτρων για την εφαρμογή της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης των ποινικών αποφάσεων[41]. Στην εισαγωγή του εν λόγω προγράμματος μέτρων αναφέρεται ότι η αμοιβαία αναγνώριση «πρέπει να επιτρέπει την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών, αλλά και της προστασίας των δικαιωμάτων των προσώπων»[42].

(3) Η υλοποίηση της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης των αποφάσεων επί ποινικών υποθέσεων προϋποθέτει ότι τα κράτη μέλη διακατέχονται από αμοιβαία εμπιστοσύνη όσον αφορά τα συστήματά τους για την απονομή ποινικής δικαιοσύνης. Ο βαθμός της αμοιβαίας αναγνώρισης εξαρτάται κατά πολύ από μια σειρά παραμέτρων, που επικαθορίζουν την αποτελεσματικότητά της[43]. Στις παραμέτρους αυτές συγκαταλέγονται «οι μηχανισμοί προστασίας των δικαιωμάτων […] των υπόπτων» (παράμετρος 3) και «ο καθορισμός των κοινών ελαχίστων κανόνων, πράγμα που

---

39 ΕΕ C […], […], σελ. […].
40 ΕΕ C […], […], σελ. […].
41 ΕΕ C 12, 15.1.2001, σελ. 10.
42 ΕΕ C 12, 15.1.2001, σελ. 10.
43 ΕΕ C 12, 15.1.2001, σελ. 10.

μπορεί να απαιτείται προς διευκόλυνση της εφαρμογής της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης».

(4) Η αμοιβαία αναγνώριση μπορεί να λειτουργήσει αποτελεσματικά μόνο σε πνεύμα εμπιστοσύνης, πράγμα το οποίο σημαίνει ότι όχι μόνο οι δικαστικές αρχές αλλά όλοι οι παράγοντες της ποινικής διαδικασίας αντιλαμβάνονται τις αποφάσεις των δικαστικών αρχών άλλων κρατών μελών ως ισοδύναμες με τις δικές τους και δεν αμφισβητούν τη δικαστική τους ιδιότητα, ούτε τον σεβασμό των δικαιωμάτων δίκαιης δίκης. Τούτο έχει σημασία από την άποψη της ενίσχυσης της γενικής αντίληψης περί της αμοιβαίας αναγνώρισης, η οποία είναι θετική και εμπεριέχει το στοιχείο «όχι μόνο της εμπιστοσύνης στην επάρκεια των κανόνων του εκάστοτε εταίρου αλλά και της βεβαιότητας ότι οι κανόνες αυτοί εφαρμόζονται σωστά»[44].

(5) Όλα τα κράτη μέλη είναι συμβαλλόμενα μέρη της «Ευρωπαϊκής σύμβασης για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών» (στο εξής: «ΕΣΔΑ»). Παρόλα αυτά, η πείρα έχει καταδείξει ότι, παρά την αναγκαιότητα της εμπιστοσύνης αυτής, δεν υπάρχει πάντα επαρκής εμπιστοσύνη στα συστήματα ποινικής δικαιοσύνης των άλλων κρατών μελών, και τούτο μολονότι όλα τα κράτη μέλη έχουν υπογράψει την ΕΣΔΑ. Τα δικαιώματα που προτείνονται θα συντελέσουν στην ενίσχυση της αμοιβαίας εμπιστοσύνης και, κατ' επέκταση, θα καταστήσουν αποτελεσματικότερο το έργο της αμοιβαίας αναγνώρισης.

(6) Το πρώτο απτό μέτρο στο πεδίο του ποινικού δικαίου για την υλοποίηση της αρχής της αμοιβαίας αναγνώρισης ήταν η απόφαση-πλαίσιο του Συμβουλίου, της 13ης Ιουνίου 2002, για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών[45]. Ακολούθησε η απόφαση-πλαίσιο σχετικά με τις διαταγές δέσμευσης περιουσιακών ή αποδεικτικών στοιχείων[46]. Άλλα μέτρα που εξαγγέλλονται στο πρόγραμμα αφορούν τις διαταγές δήμευσης, τις οικονομικές κυρώσεις και την αποστολή αποδεικτικών στοιχείων και αποσπασμάτων ποινικού μητρώου.

(7) Η αρχή της αμοιβαίας αναγνώρισης στηρίζεται σε υψηλό βαθμό εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών μελών. Προκειμένου να ενισχυθεί η εμπιστοσύνη αυτή, η παρούσα απόφαση-πλαίσιο προβλέπει ορισμένες εγγυήσεις για την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Πρόκειται για εγγυήσεις που απηχούν τις παραδόσεις των κρατών μελών όσον αφορά την εφαρμογή των διατάξεων της ΕΣΔΑ.

(8) Οι προτεινόμενες διατάξεις δεν αποσκοπούν στο να επηρεάσουν τις ειδικές ρυθμίσεις που ισχύουν στο πλαίσιο των εθνικών νομοθεσιών με σκοπό την καταπολέμηση ορισμένων σοβαρών και περίπλοκων μορφών εγκληματικότητας, όπως είναι, ιδίως, η τρομοκρατία.

(9) Στο άρθρο 31 παράγραφος 1 στοιχείο γ) της ΣΕΕ προβλέπεται η «εξασφάλιση της συμβατότητας των κανόνων που εφαρμόζονται στα κράτη μέλη, στο βαθμό που είναι αναγκαίο, για τη βελτίωση της [δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις]». Σε περίπτωση που εφαρμόζονται κοινές ελάχιστες απαιτήσεις για τις βασικές δικονομικές εγγυήσεις σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση, τούτο θα οδηγήσει στην τόνωση της

---

44 COM(2000) 495 τελικό, 26.7.2000, σελ. 4.

45 ΕΕ L 190, 18.7.2002, σελ. 1.

46 Απόφαση-πλαίσιο 2003/577/ΔΕΥ του Συμβουλίου, της 22ας Ιουλίου 2003, σχετικά με την εκτέλεση των αποφάσεων δέσμευσης περιουσιακών ή αποδεικτικών στοιχείων στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ΕΕ L 196 της 2.8.2003, σελ. 45.

εμπιστοσύνης στα συστήματα ποινικής δικαιοσύνης όλων των κρατών μελών και, κατ' επέκταση, στην αύξηση της αποτελεσματικότητας της δικαστικής συνεργασίας, σε κλίμα αμοιβαίας εμπιστοσύνης.

(10) Έχουν προσδιορισθεί οι ακόλουθοι πέντε τομείς ως κατάλληλοι για να ξεκινήσει από αυτούς η εφαρμογή κοινών προτύπων: δικαίωμα σε παράσταση δικηγόρου, πρόσβαση σε διερμηνεία και μετάφραση, διασφάλιση της παροχής ειδικής φροντίδας σε πρόσωπα που τη χρειάζονται λόγω της ανικανότητάς τους να παρακολουθήσουν τη διαδικασία, προξενική συνδρομή προς αλλοδαπούς κρατούμενους και γραπτή γνωστοποίηση στους υπόπτους και τους κατηγορούμενους των δικαιωμάτων τους.

(11) Με την υπόψη δέσμη μέτρων θα διασφαλισθεί η προστασία των δικαιωμάτων των αλλοδαπών υπόπτων και κατηγορουμένων, ακόμη κι αν αυτοί δεν κατανοούν τη γλώσσα της χώρας υποδοχής ή έχουν άγνοια του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης. Η διασφάλιση του δέοντος σεβασμού των δικαιωμάτων των αλλοδαπών υπόπτων και κατηγορουμένων θα έχει ως διττή συνέπεια τόσο τη βελτίωση των αντιλήψεων που έκαστο κράτος μέλος έχει για τα δικαιοδοτικά συστήματα των άλλων κρατών μελών όσο και τη συνακόλουθη εκδήλωση αποτελεσμάτων για το σύνολο των υπόπτων και κατηγορουμένων.

(12) Το δικαίωμα σε συνδρομή δικηγόρου διατυπώνεται στο άρθρο 6 της ΕΣΔΑ. Οι διατάξεις της παρούσας απόφασης-πλαισίου δεν επιβάλλουν υποχρεώσεις στα κράτη μέλη πέραν των υποχρεώσεων που προβλέπονται στην ΕΣΔΑ, αλλά απλώς καθορίζουν κοινές μεθόδους για τη συμμόρφωση με το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ. Αποσαφηνίζεται το χρονικό σημείο από το οποίο γεννάται το δικαίωμα σε συνδρομή δικηγόρου, καθώς και οι περιστάσεις υπό τις οποίες η συνδρομή δικηγόρου πρέπει να παρέχεται δωρεάν. Σε ορισμένες περιπτώσεις, η απαίτηση για τον δίκαιο χαρακτήρα της διαδικασίας επιβάλλει την παροχή συνδρομής δικηγόρου στον κατηγορούμενο, παρά το δικαίωμα αυτού του τελευταίου να υπερασπισθεί ο ίδιος τον εαυτό του. Η ρύθμιση αυτή προβλέπεται στην απόφαση-πλαίσιο, μαζί με ενδείξεις για τις κατηγορίες κατηγορουμένων που πρέπει να λαμβάνουν συνδρομή δικηγόρου. Ακόμη επισημαίνεται ότι η συνδρομή δικηγόρου πρέπει να παρέχεται από επαγγελματίες με κατάλληλη ειδίκευση και ότι το κόστος της συνδρομής δικηγόρου δεν πρέπει να συνεπάγεται υπέρμετρη οικονομική επιβάρυνση για τους εν λόγω κατηγορουμένους ή για τα συντηρούμενα από αυτούς πρόσωπα. Κατά συνέπεια, τα κράτη μέλη καλούνται να διασφαλίζουν ότι στις περιπτώσεις αυτές το κόστος της παροχής συνδρομής δικηγόρου καλύπτεται εν όλω ή εν μέρει από το εκάστοτε εθνικό σύστημα απονομής ποινικής δικαιοσύνης.

(13) Το δικαίωμα σε δωρεάν και πιστή γλωσσική συνδρομή (διερμηνεία και μετάφραση) για τους αλλοδαπούς, καθώς και, οσάκις είναι απαραίτητο, για τα άτομα που πάσχουν από αναπηρία η οποία επηρεάζει τη δυνατότητα ακοής ή ομιλίας προβλέπεται ομοίως στο άρθρο 6 της ΕΣΔΑ. Οι διατάξεις της παρούσας απόφασης-πλαισίου δεν επιβάλλουν υποχρεώσεις στα κράτη μέλη πέραν των υποχρεώσεων που προβλέπονται στην ΕΣΔΑ, αλλά απλώς καθορίζουν κοινές μεθόδους, αφενός, για τη συμμόρφωση με το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ σύμφωνα με τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και, αφετέρου, για την εξακρίβωση της πιστότητας της παρεχόμενης διερμηνείας ή μετάφρασης.

(14) Η υποχρέωση παροχής φροντίδας σε υπόπτους που αδυνατούν να κατανοήσουν ή να παρακολουθήσουν τη διαδικασία ισχύει προς χάριν της χρηστής απονομής δικαιοσύνης. Όταν ο ύποπτος βρίσκεται σε δυνητικά ευάλωτη θέση λόγω της ηλικίας

του ή της διανοητικής, σωματικής ή ψυχικής του κατάστασης, η ισορροπία ισχύος ενδέχεται να κλίνει προς την πλευρά της εισαγγελικής αρχής, των αρχών επιβολής του νόμου και των δικαστικών αρχών. Ως εκ τούτου, ενδείκνυται οι εν λόγω αρχές να έχουν επίγνωση της τυχόν ευάλωτης θέσης του υπόπτου και να λαμβάνουν τα μέτρα που ενδεχομένως απαιτούνται, συμβάλλοντας με τον τρόπο αυτό στην αποκατάσταση της ισορροπίας ισχύος. Αντιστοίχως, οι διατάξεις της παρούσας απόφασης-πλαισίου αποβλέπουν στην ενίσχυση της θέσης των συγκεκριμένων ατόμων, με την καθιέρωση μιας σειράς ειδικών δικαιωμάτων.

(15) Το δικαίωμα των κρατουμένων σύμφωνα με το οποίο πρέπει να ενημερώνονται αμελλητί η οικογένειά τους, τα πρόσωπα που εξομοιούνται με μέλη της οικογένειας και ο εργοδότης τους σχετικά με το ότι κρατούνται προβλέπεται για τις περιπτώσεις κατά τις οποίες η κοινολόγηση της πληροφορίας αυτής δεν θέτει σε κίνδυνο την ίδια τη διαδικασία. Επίσης προβλέπεται το δικαίωμα ενημέρωσης των οικείων προξενικών αρχών, εάν υπάρχουν. Οι ρυθμίσεις αυτές εγγράφονται στο ευρύτερο πλαίσιο του δικαιώματος του κρατούμενου να επικοινωνεί με τον έξω κόσμο.

(16) Το δικαίωμα σε προξενική συνδρομή υφίσταται δυνάμει του άρθρου 36 της σύμβασης της Βιέννης του 1963 περί προξενικών σχέσεων, όπου προβλέπεται ως δικαίωμα των κρατών να επικοινωνούν με τους υπηκόους τους. Με τις διατάξεις της παρούσας απόφασης-πλαισίου, το συγκεκριμένο δικαίωμα δεν αναγνωρίζεται στα κράτη αλλά στους ευρωπαίους πολίτες και συγχρόνως αυξάνεται η ορατότητα και, κατ' επέκταση, η αποτελεσματικότητα του δικαιώματος. Παρόλα αυτά, υπό μία πιο μακροπρόθεσμη θεώρηση, η δημιουργία ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης όπου επικρατεί αμοιβαία εμπιστοσύνη μεταξύ των κρατών μελών αναμένεται να αμβλύνει και, σε τελική ανάλυση, να εξαλείψει την αναγκαιότητα της προξενικής συνδρομής.

(17) Η γραπτή γνωστοποίηση σε υπόπτους και κατηγορούμενους των θεμελιωδών δικαιωμάτων τους συνιστά μέτρο που ενισχύει τον δίκαιο χαρακτήρα της διαδικασίας και διασφαλίζει μέχρι ενός σημείου το ότι κάθε πρόσωπο που είναι ύποπτο ή κατά του οποίου έχει απαγγελθεί κατηγορία για την τέλεση αξιόποινης πράξεως γνωρίζει τα δικαιώματά του. Εάν οι ύποπτοι και κατηγορούμενοι δεν γνωρίζουν τα δικαιώματά τους, είναι δυσκολότερο γι' αυτούς να διεκδικήσουν το ευεργέτημα των εν λόγω δικαιωμάτων. Το πρόβλημα αυτό διευθετείται με τη γραπτή γνωστοποίηση των δικαιωμάτων των υπόπτων, μέσω της απλής επίδοσης σε αυτούς ενός «Εγγράφου δικαιωμάτων».

(18) Είναι απαραίτητη η καθιέρωση μηχανισμού για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της παρούσας απόφασης-πλαισίου. Για τον σκοπό αυτό, τα κράτη μέλη είναι σκόπιμο να συγκεντρώνουν και να καταγράφουν πληροφορίες ενόψει της αξιολόγησης και παρακολούθησης. Οι πληροφορίες που συγκεντρώνονται θα χρησιμοποιούνται από την Επιτροπή για την κατάρτιση εκθέσεων και θα καθίστανται διαθέσιμες στους πολίτες. Με τον τρόπο αυτό θα ενισχυθεί η αμοιβαία εμπιστοσύνη, διότι έκαστο κράτος μέλος θα γνωρίζει ότι τα υπόλοιπα κράτη μέλη συμμορφώνονται με τα δικαιώματα που είναι συνυφασμένα με μια δίκαιη δίκη.

(19) Επειδή ο στόχος της καθιέρωσης κοινών ελάχιστων προτύπων δεν είναι δυνατό να επιτευχθεί με μονομερείς ενέργειες των κρατών μελών, αλλά η επίτευξή του είναι δυνατή μόνο σε επίπεδο Ένωσης, το Συμβούλιο δύναται να θεσπίζει μέτρα κατ' εφαρμογή της αρχής της επικουρικότητας, όπως αυτή είναι διατυπωμένη στο άρθρο 2 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και στο άρθρο 5 της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Κατ' εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας,

όπως αυτή είναι διατυπωμένη στο προαναφερθέν άρθρο 5, η παρούσα απόφαση-πλαίσιο δεν υπερβαίνει το μέτρο που είναι αναγκαίο για την επίτευξη του προαναφερθέντος στόχου.

(20) Η παρούσα απόφαση-πλαίσιο αποβλέπει στην ενίσχυση των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των αρχών που προβλέπονται στο άρθρο 6 της συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και είναι αποτυπωμένα στον Χάρτη των θεμελιωδών δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ιδίως δε στα άρθρα του 47 έως 50. Η παρούσα απόφαση-πλαίσιο δεν είναι δυνατό να οδηγεί σε αποκλίνουσες δικαστικές ερμηνείες όσον αφορά τις συναφείς διατάξεις της ΕΣΔΑ, δεδομένου ότι η αναφορά στα θεμελιώδη δικαιώματα που γίνεται στο άρθρο 6 ΣΕΕ εξαρτάται κατ'ανάγκη από την ερμηνεία τους με βάση τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου,

ΕΞΕΔΩΣΕ ΤΗΝ ΠΑΡΟΥΣΑ ΑΠΟΦΑΣΗ-ΠΛΑΙΣΙΟ

ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΟΡΙΣΜΕΝΑ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΠΟΙΝΙΚΩΝ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΩΝ ΣΕ ΟΛΟΚΛΗΡΗ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ:

Άρθρο 1

Πεδίο εφαρμογής των δικονομικών δικαιωμάτων

1. Στην παρούσα απόφαση-πλαίσιο καθορίζονται οι κανόνες που ακολουθούν σχετικά με τα δικονομικά δικαιώματα τα οποία ισχύουν στο πλαίσιο κάθε διαδικασίας που διεξάγεται στην Ευρωπαϊκή Ένωση με σκοπό την εξακρίβωση της ενοχής ή της αθωότητας ατόμου που είναι ύποπτο για την τέλεση αξιόποινης πράξεως ή με σκοπό τη λήψη απόφασης μετά την παραδοχή της ενοχής από άτομο κατά του οποίου έχει απαγγελθεί κατηγορία για ποινικό αδίκημα. Στις διατάξεις της υπάγονται επίσης οι διαδικασίες τις οποίες συνεπάγεται η άσκηση ένδικων μέσων στο πλαίσιο των ανωτέρω διαδικασιών.

   Οι ανωτέρω διαδικασίες καλούνται στο εξής «ποινικές διαδικασίες».

2. Τα δικαιώματα ισχύουν για κάθε πρόσωπο που είναι ύποπτο για την τέλεση αξιόποινης πράξεως («ύποπτος») από τη στιγμή κατά την οποία το πρόσωπο αυτό ενημερώνεται από τις αρμόδιες αρχές κράτους μέλους ότι είναι ύποπτο για την τέλεση αξιόποινης πράξεως μέχρι την έκδοση σχετικής οριστικής δικαστικής απόφασης.

Άρθρο 2

Δικαίωμα σε συνδρομή δικηγόρου

1. Κάθε ύποπτος, εφόσον το επιθυμεί, δικαιούται να λάβει συνδρομή δικηγόρου το ενωρίτερο δυνατό και καθ' όλη τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας.

2. Κάθε ύποπτος δικαιούται να λάβει συνδρομή δικηγόρου πριν να απαντήσει σε οποιαδήποτε ερώτηση σχετικά με την εις βάρος του κατηγορία.

Άρθρο 3

Υποχρέωση παροχής συνδρομής δικηγόρου

Κατά παρέκκλιση του δικαιώματος του εκάστοτε υπόπτου να αρνείται τη λήψη συνδρομής δικηγόρου ή να εκπροσωπεί ο ίδιος τον εαυτό του στη διαδικασία, είναι υποχρεωτικό να προσφέρεται σε ορισμένους υπόπτους συνδρομή δικηγόρου, προκειμένου να διασφαλίζεται ο δίκαιος χαρακτήρας της διαδικασίας. Αντιστοίχως, τα κράτη μέλη μεριμνούν για τη δυνατότητα παροχής συνδρομής δικηγόρου σε κάθε ύποπτο στις ακόλουθες περιπτώσεις:

– όταν ο ύποπτος τελεί υπό προσωρινή κράτηση ενόψει της διεξαγωγής δίκης· ή

– όταν έχει απαγγελθεί επίσημη κατηγορία κατά του υπόπτου για την τέλεση αξιόποινης πράξης η οποία συνδέεται με περίπλοκα αντικειμενικά ή νομικά δεδομένα ή η οποία επισύρει αυστηρή τιμωρία, ιδίως εάν σε κράτος μέλος προβλέπεται για το συγκεκριμένο αδίκημα ως υποχρεωτική η επιβολή ποινής φυλάκισης άνω του ενός έτους· ή

– εάν εκκρεμεί κατά του υπόπτου «ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης» ή αίτηση έκδοσης ή άλλη διαδικασία παράδοσης·

– εάν ο ύποπτος είναι ανήλικος· ή

– εάν ο ύποπτος δείχνει να μην μπορεί να κατανοήσει ή να παρακολουθήσει το περιεχόμενο ή το νόημα της διαδικασίας εξαιτίας της ηλικίας του ή της διανοητικής, σωματικής ή ψυχικής του κατάστασης.

Άρθρο 4

Υποχρέωση διασφάλισης αποτελεσματικής συνδρομής δικηγόρου

1. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι νομική συνδρομή δυνάμει της παρούσας απόφασης-πλαισίου επιτρέπεται να παρέχεται μόνο από δικηγόρους που πληρούν τον ορισμό του δικηγορικού επαγγέλματος σύμφωνα με το άρθρο 1 παράγραφος 2 στοιχείο α) της οδηγίας 98/5/ΕΚ[47].

2. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν την ύπαρξη μηχανισμού για την αντικατάσταση ενός δικηγόρου εάν διαπιστωθεί ότι η νομική συνδρομή την οποία παρέχει δεν είναι αποτελεσματική.

[47] Οδηγία 98/5/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Φεβρουαρίου 1998.

Άρθρο 5

Δικαίωμα σε δωρεάν συνδρομή δικηγόρου

1. Οσάκις είναι εφαρμοστέο το άρθρο 3, το κόστος της συνδρομής δικηγόρου αναλαμβάνεται εξ ολοκλήρου ή εν μέρει από τα κράτη μέλη εάν θεωρηθεί ότι το κόστος αυτό θα προκαλούσε υπέρμετρη οικονομική επιβάρυνση στον ύποπτο ή στα συντηρούμενα από αυτόν πρόσωπα.

2. Τα κράτη μέλη δύναται εν συνεχεία να διεξάγουν έρευνες για να εξακριβώσουν κατά πόσον η οικονομική κατάσταση του υπόπτου του επιτρέπει να συνεισφέρει στην κάλυψη του κόστους της συνδρομής δικηγόρου, ενόψει της ολοσχερούς ή μερικής ανάκτησης του σχετικού ποσού.

Άρθρο 6

Δικαίωμα σε δωρεάν διερμηνεία

1. Τα κράτη μέλη μεριμνούν για την παροχή δωρεάν διερμηνείας σε κάθε ύποπτο που δεν κατανοεί τη γλώσσα της διαδικασίας, ούτως ώστε να διασφαλίζεται ο δίκαιος χαρακτήρας της διαδικασίας.

2. Τα κράτη μέλη διασφαλίζουν ότι, οσάκις είναι απαραίτητο, παρέχεται στον ύποπτο δωρεάν διερμηνεία των συμβουλών δικηγόρου που του παρέχονται καθ' όλη τη διάρκεια της ποινικής διαδικασίας.

3. Το δικαίωμα σε δωρεάν διερμηνεία ισχύει επίσης για τα άτομα με αναπηρία που επηρεάζει την ικανότητά τους να ακούν ή να ομιλούν.

Άρθρο 7

Δικαίωμα στη δωρεάν μετάφραση κρίσιμων εγγράφων

1. Οσάκις ο ύποπτος δεν κατανοεί τη γλώσσα της διαδικασίας, τα κράτη μέλη μεριμνούν για τη δωρεάν μετάφραση όλων των κρίσιμων εγγράφων, ούτως ώστε να διασφαλίζεται ο δίκαιος χαρακτήρας της διαδικασίας.

2. Η απόφαση για το ποια έγγραφα πρέπει υποχρεωτικά να μεταφράζονται λαμβάνεται από τις αρμόδιες αρχές. Ο συνήγορος του υπόπτου δύναται να ζητήσει τη μετάφραση και άλλων εγγράφων.

Άρθρο 8

Ακρίβεια της μετάφρασης και της διερμηνείας

1. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν μέριμνα ώστε οι μεταφραστές και διερμηνείς που καλούνται να παράσχουν υπηρεσίες να διαθέτουν ικανοποιητικό επίπεδο κατάρτισης, ώστε να μπορούν να παρέχουν ακριβή μετάφραση ή διερμηνεία.

2. Τα κράτη μέλη οφείλουν να διασφαλίζουν την ύπαρξη μηχανισμού για την αντικατάσταση ενός διερμηνέα ή μεταφραστή σε περίπτωση που διαπιστωθεί ότι η διερμηνεία ή η μετάφραση που παρέχει δεν είναι ακριβής.

Άρθρο 9

Καταγραφή της διαδικασίας

Τα κράτη μέλη λαμβάνουν μέριμνα ώστε, οσάκις η διαδικασία διεξάγεται μέσω διερμηνέα, να πραγματοποιείται σχετική ηχογράφηση ή βιντεοσκόπηση, προκειμένου να είναι δυνατός ο έλεγχος της ποιότητας. Σε περίπτωση νομικής αμφισβήτησης, διατίθεται σε οποιοδήποτε μέρος αντίγραφο σε γραπτή μορφή του περιεχομένου της ηχογράφησης ή βιντεοσκόπησης, το οποίο, ωστόσο, επιτρέπεται να χρησιμοποιηθεί αποκλειστικά και μόνο για να ελεγχθεί η ακρίβεια της διερμηνείας.

Άρθρο 10

Δικαίωμα σε ειδική φροντίδα

1. Τα κράτη μέλη φροντίζουν για την παροχή ειδικής φροντίδας σε κάθε ύποπτο που αδυνατεί να κατανοήσει ή να παρακολουθήσει το περιεχόμενο ή το νόημα της διαδικασίας εξαιτίας της ηλικίας του ή της διανοητικής, σωματικής ή ψυχικής του κατάστασης, ούτως ώστε να διασφαλίζεται ο δίκαιος χαρακτήρας της διαδικασίας.

2. Τα κράτη μέλη φροντίζουν να προβλέπεται η υποχρέωση των αρμόδιων αρχών να εξετάζουν και να μνημονεύουν σε έγγραφο την ανάγκη παροχής ειδικής φροντίδας καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας, αφ' ης στιγμής προκύψει οιαδήποτε ένδειξη ότι είναι εφαρμοστέο το άρθρο 10 παράγραφος 1.

3. Τα κράτη μέλη φροντίζουν για την επισήμανση σε έγγραφο κάθε μέτρου που λαμβάνεται συνεπεία του συγκεκριμένου δικαιώματος.

Άρθρο 11

Δικαιώματα των προσώπων που δικαιούνται ειδική φροντίδα

1. Τα κράτη μέλη φροντίζουν για την ηχογράφηση ή τη βιντεοσκόπηση της τυχόν ανάκρισης υπόπτων που δικαιούνται ειδική φροντίδα. Σε περίπτωση νομικής αμφισβήτησης, διατίθεται σε οποιοδήποτε μέρος αντίγραφο σε γραπτή μορφή του περιεχομένου της ηχογράφησης ή βιντεοσκόπησης.

2. Τα κράτη μέλη φροντίζουν για την παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης όποτε αυτή είναι απαραίτητη.

3. Οσάκις ενδείκνυται, η ειδική φροντίδα περιλαμβάνει ενδεχομένως το δικαίωμα στην παρουσία τρίτου κατά την τυχόν ανάκριση από τις αστυνομικές ή δικαστικές αρχές.

Άρθρο 12

Δικαίωμα επικοινωνίας

1. Κάθε ύποπτος που τελεί υπό προσωρινή κράτηση έχει δικαίωμα στην όσο το δυνατόν ενωρίτερη ενημέρωση της οικογένειάς του, των προσώπων που εξομοιούνται με την οικογένειά του ή του εργοδότη του σχετικά με το γεγονός ότι κρατούνται.

2. Οι αρμόδιες αρχές επικοινωνούν με τα πρόσωπα που καθορίζονται στο άρθρο 12 παράγραφος 1 με τη χρήση κάθε πρόσφορης μεθόδου, περιλαμβανομένων των προξενικών αρχών εάν ο ύποπτος είναι υπήκοος άλλου κράτους και έχει εκφράσει σχετική επιθυμία.

Άρθρο 13

Δικαίωμα επικοινωνίας με τις προξενικές αρχές

1. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν μέριμνα ώστε να διασφαλίζεται το δικαίωμα των αλλοδαπών υπόπτων που τελούν υπό κράτηση στην όσο το δυνατόν ενωρίτερη ενημέρωση των προξενικών αρχών της χώρας καταγωγής τους σχετικά με το γεγονός ότι κρατούνται, καθώς και το δικαίωμα επικοινωνίας με τις προξενικές αρχές για τους υπόπτους που το επιθυμούν.

2. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν μέριμνα ώστε, εάν ένας ύποπτος που κρατείται δεν επιθυμεί να λάβει συνδρομή από τις προξενικές αρχές της χώρας καταγωγής του, να προσφέρεται σε αυτόν, ως εναλλακτική δυνατότητα, η συνδρομή αναγνωρισμένης διεθνούς ανθρωπιστικής οργάνωσης.

3. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν μέριμνα ώστε οι αλλοδαποί οι οποίοι κατοικούν νομίμως από μακρού σε κράτος μέλος της ΕΕ να δικαιούνται να λάβουν συνδρομή από τις προξενικές αρχές του εν λόγω κράτους υπό όρους ίδιους με αυτούς που ισχύουν για τους υπηκόους του, εάν έχουν βάσιμους λόγους για να μην επιθυμούν τη συνδρομή των προξενικών αρχών του κράτους του οποίου είναι υπήκοοι.

Άρθρο 14

Υποχρέωση γραπτής ενημέρωσης του υπόπτου για τα δικαιώματά του – Έγγραφο δικαιωμάτων

1. Τα κράτη μέλη φροντίζουν ώστε όλοι οι ύποπτοι να ενημερώνονται για τα δικονομικά δικαιώματα που παρουσιάζουν άμεση χρησιμότητα γι' αυτούς με γραπτή γνωστοποίηση των δικαιωμάτων αυτών. Η εν λόγω ενημέρωση πρέπει να περιλαμβάνει, ενδεικτικά, τα δικαιώματα που καθορίζονται στην παρούσα απόφαση-πλαίσιο.

2. Τα κράτη μέλη φροντίζουν για την ύπαρξη τυποποιημένης μετάφρασης της γραπτής γνωστοποίησης σε όλες τις επίσημες κοινοτικές γλώσσες. Οι μεταφράσεις είναι σκόπιμο να παράγονται από κεντρικό φορέα και να διατίθενται στις αρμόδιες αρχές, ούτως ώστε να διασφαλίζεται η χρήση του ίδιου κειμένου στο σύνολο του οικείου κράτους μέλους.

3. Τα κράτη μέλη φροντίζουν να είναι διαθέσιμο στα αστυνομικά κείμενα το κείμενο της γραπτής γνωστοποίησης σε όλες τις επίσημες κοινοτικές γλώσσες, ούτως ώστε να παρέχεται στους υπόπτους αντίγραφο της γνωστοποίησης σε γλώσσα την οποία να κατανοούν.

4. Τα κράτη μέλη θεσπίζουν ρύθμιση βάσει της οποίας τόσο ο υπάλληλος επιβολής του νόμου όσο και ο ύποπτος, εφόσον συναινεί, υπογράφουν το έγγραφο δικαιωμάτων, ως απόδειξη του ότι το υπόψη έγγραφο προσεφέρθη προς επίδοση, επιδόθηκε και παραλήφθηκε. Το έγγραφο δικαιωμάτων πρέπει να διατίθεται σε δύο αντίτυπα, εκ των οποίων το ένα (υπογεγραμμένο) αντίτυπο φυλάσσεται από τον υπάλληλο επιβολής του νόμου, ενώ το άλλο (υπογεγραμμένο) αντίτυπο φυλάσσεται από τον ύποπτο. Πρέπει δε να καταχωρείται στα πρακτικά σημείωση για το ότι το έγγραφο δικαιωμάτων προσεφέρθη πράγματι προς επίδοση και για το κατά πόσον ο ύποπτος δέχτηκε να το υπογράψει.

Άρθρο 15

Αξιολόγηση και παρακολούθηση της αποτελεσματικότητας της απόφασης-πλαισίου

1. Τα κράτη μέλη διευκολύνουν τη συγκέντρωση των πληροφοριών που απαιτούνται για την αξιολόγηση και παρακολούθηση της παρούσας απόφασης-πλαισίου.

2. Η αξιολόγηση και η παρακολούθηση πραγματοποιούνται υπό την επίβλεψη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία συντονίζει την κατάρτιση εκθέσεων σχετικά με το έργο της αξιολόγησης και παρακολούθησης. Οι εκθέσεις είναι δυνατό να δημοσιεύονται.

Άρθρο 16

Υποχρέωση συγκέντρωσης δεδομένων

1. Προκειμένου να είναι δυνατή η αξιολόγηση και παρακολούθηση των διατάξεων της παρούσας απόφασης-πλαισίου, τα κράτη μέλη μεριμνούν για την τήρηση και τη διαθεσιμότητα των αναγκαίων δεδομένων, π.χ. συναφών στατιστικών δεδομένων, μεταξύ άλλων, για τα εξής θέματα:

   (α) για τον συνολικό αριθμό ατόμων που ανακρίθηκαν σε σχέση με ποινική κατηγορία, τον αριθμό των ατόμων κατά των οποίων απαγγέλθηκε κατηγορία για ποινικό αδίκημα, για το κατά πόσον παρεσχέθη συνδρομή δικηγόρου και για το ποσοστό των περιπτώσεων στις οποίες η παροχή αυτή έγινε δωρεάν ή μερικώς δωρεάν·

(β) για τον αριθμό ατόμων που ανακρίθηκαν σε σχέση με ποινικό αδίκημα και των οποίων ο βαθμός κατανόησης της γλώσσας της διαδικασίας ήταν τέτοιος ώστε να απαιτηθούν οι υπηρεσίες διερμηνέα κατά την ανάκριση από τις αστυνομικές αρχές. Είναι επίσης σκόπιμο να καταγράφονται οι διάφορες επιμέρους εθνικότητες και να διευκρινίζεται ο αριθμός των ατόμων που χρειάστηκαν διερμηνεία στη νοηματική γλώσσα·

(γ) για τον αριθμό των αλλοδαπών που ανακρίθηκαν σε σχέση με ποινικό αδίκημα και για τους οποίους ζητήθηκε προξενική συνδρομή. Είναι σκόπιμο να καταγράφεται ο αριθμός αλλοδαπών υπόπτων που αρνήθηκαν την προσφορά προξενικής συνδρομής. Είναι επίσης σκόπιμο να καταγράφονται οι διάφορες επιμέρους εθνικότητες των υπόπτων·

(δ) για τον αριθμό ατόμων κατά των οποίων απαγγέλθηκε κατηγορία για ποινικό αδίκημα και για τους οποίους ζητήθηκε η παροχή υπηρεσιών διερμηνέα προ της δίκης, κατά τη διάρκεια δίκης ή/και κατά την εκδίκαση των τυχόν ένδικων μέσων. Είναι επίσης σκόπιμο να καταγράφονται οι διάφορες επιμέρους εθνικότητες και οι γλώσσες που χρησιμοποιήθηκαν·

(ε) για τον αριθμό ατόμων κατά των οποίων απαγγέλθηκε κατηγορία για ποινικό αδίκημα και για τους οποίους ζητήθηκε η παροχή υπηρεσιών μεταφραστή για τη μετάφραση εγγράφων προ της δίκης, κατά τη διάρκεια δίκης ή/και κατά την εκδίκαση των τυχόν ένδικων μέσων. Είναι επίσης σκόπιμο να καταγράφονται οι διάφορες επιμέρους εθνικότητες και οι γλώσσες που χρησιμοποιήθηκαν. Είναι σκόπιμο να διευκρινίζεται ο αριθμός των ατόμων που χρειάστηκαν διερμηνεία στη νοηματική γλώσσα·

(στ) για τον αριθμό των ατόμων που ανακρίθηκαν ή/και κατά των οποίων απαγγέλθηκε κατηγορία για ποινικό αδίκημα για τους οποίους κρίθηκε ότι δεν ήταν σε θέση να κατανοήσουν ή να παρακολουθήσουν το περιεχόμενο ή το νόημα της διαδικασίας εξαιτίας της ηλικίας τους ή της διανοητικής, σωματικής ή ψυχικής τους κατάστασης, μαζί με στατιστικά δεδομένα για το είδος της ειδικής φροντίδας που ενδεχομένως τους παρασχέθηκε·

(ζ) για τον αριθμό των «εγγράφων δικαιωμάτων» που επιδόθηκαν σε υπόπτους, με αναλυτική διευκρίνιση των γλωσσών στις οποίες ήταν συνταγμένα τα έγγραφα αυτά.

2. Η αξιολόγηση και η παρακολούθηση πραγματοποιούνται ανά τακτά χρονικά διαστήματα, μέσω της ανάλυσης των δεδομένων που διατίθενται για τον σκοπό αυτό και συγκεντρώνονται από τα κράτη μέλη κατ' εφαρμογή των διατάξεων του παρόντος άρθρου.

Άρθρο 17

Ρήτρα μη υποβάθμισης των προτύπων

Τίποτε από όσα ορίζονται στην παρούσα απόφαση-πλαίσιο δεν επιτρέπεται να εκληφθεί υπό την έννοια ότι περιστέλλει ή αποκλίνει από τα δικαιώματα και τις δικονομικές εγγυήσεις που ενδεχομένως προβλέπονται από τη νομοθεσία κράτους μέλους και τα οποία προσπορίζουν υψηλότερο βαθμό προστασίας.

Άρθρο 18

Εφαρμογή

1. Τα κράτη μέλη λαμβάνουν τα αναγκαία μέτρα για να συμμορφωθούν με τις διατάξεις της παρούσας απόφασης-πλαισίου το αργότερο μέχρι την 1η Ιανουαρίου 2006.

2. Εντός της ίδιας προθεσμίας, τα κράτη μέλη πρέπει να διαβιβάσουν στη Γενική Γραμματεία του Συμβουλίου και στην Επιτροπή το κείμενο των διατάξεων που θα θεσπίσουν με σκοπό την ενσωμάτωση στην εθνική τους νομοθεσία των υποχρεώσεων που τους επιβάλλονται δυνάμει της παρούσας απόφασης-πλαισίου.

3. Μέχρι τις 30 Ιουνίου 2006, η Επιτροπή θα υποβάλει στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο έκθεση όπου θα εκτιμάται ο βαθμός στον οποίο τα κράτη μέλη θα έχουν λάβει τα αναγκαία μέτρα για να συμμορφωθούν με την παρούσα απόφαση-πλαίσιο. Η έκθεση θα συνοδεύεται εν ανάγκη από νομοθετικές προτάσεις.

4. Με βάση την έκθεση της Επιτροπής, το Συμβούλιο θα κρίνει τον βαθμό συμμόρφωσης των κρατών μελών με την παρούσα απόφαση-πλαίσιο όσον αφορά την εφαρμογή της.

5. Θα πραγματοποιείται τακτική αξιολόγηση και παρακολούθηση της εφαρμογής των διατάξεων της παρούσας απόφασης-πλαισίου κατά τα προβλεπόμενα στο ανωτέρω άρθρο 15.

Άρθρο 19

Έναρξη ισχύος

Η παρούσα απόφαση-πλαίσιο θα αρχίσει να ισχύει την εικοστή ημέρα από την ημερομηνία δημοσίευσής της στην *Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης*.

Βρυξέλλες, […]

Για το Συμβούλιο
Ο Πρόεδρος
[...]

Παράρτημα Α

Αντίγραφο για τον ύποπτο/Αντίγραφο για το πρακτικό της προσωρινής κράτησης

Γνωστοποίηση δικαιωμάτων στα [συμπληρώνεται η γλώσσα]

Είσθε ο/η [ονοματεπώνυμο] και είσθε ύποπτος σε σχέση με [την τάδε αξιόποινη πράξη].

Α. Γνωστοποίηση δικαιωμάτων κατ' εφαρμογή της απόφασης-πλαισίου …/…/ΔΕΥ του Συμβουλίου της …

Σύμφωνα με τη νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όλα τα κράτη μέλη της Ένωσης οφείλουν να διασφαλίζουν την τήρηση κοινών ελάχιστων προτύπων σε σχέση με ορισμένα δικαιώματα. Τα δικαιώματα αυτά απαριθμούνται παρακάτω, μαζί με τις εθνικές διατάξεις με τις οποίες εφαρμόζονται τα εν λόγω δικαιώματα και, σε ορισμένες περιπτώσεις, κατοχυρώνεται υψηλότερος βαθμός προστασίας.

1. **Συνδρομή δικηγόρου** [βλ. υποσημείωση[48]]

2. **Δικαίωμα σε διερμηνέα** [βλ. υποσημείωση]

3. **Δικαίωμα στη μετάφραση κρίσιμων εγγράφων** [βλ. υποσημείωση]

4. **Ειδική φροντίδα** [βλ. υποσημείωση]

5. **Επικοινωνία** [βλ. υποσημείωση]

Β. Άλλα δικαιώματα

Τα παρακάτω δικαιώματα σας αναγνωρίζονται βάσει της εγχώριας νομοθεσίας του κράτους μέλους στο οποίο βρίσκεσθε.

[48] Τα κράτη μέλη πρέπει να συμπληρώσουν το κείμενο που ισχύει για το καθένα και το οποίο καλύπτει τις διατάξεις της εθνικής τους νομοθεσίας για το εκάστοτε δικαίωμα, περιλαμβανομένων των διατάξεων για την εφαρμογή του κοινού ελάχιστου προτύπου που προβλέπεται στην απόφαση-πλαίσιο και των τυχόν διατάξεων οι οποίες υπερβαίνουν το εν λόγω ελάχιστο πρότυπο.

[Το τμήμα αυτό προορίζεται για άλλα δικαιώματα πέραν των δικαιωμάτων που επισημαίνονται στο Πλαίσιο Α. Τα κράτη μέλη καλούνται να συμπληρώσουν εδώ το κείμενο που ισχύει για το καθένα]

Υπογραφή: …….. ο αρμόδιος για την προσωρινή κράτηση υπάλληλος

…….. το συλληφθέν πρόσωπο

Ημερομηνία:

Η παρούσα επιστολή εκδίδεται σε δύο αντίτυπα, εκ των οποίων το ένα επιδίδεται στον ύποπτο και το άλλο καταχωρείται στο πρακτικό της προσωρινής κράτησης.